

Metody práce s finanční gramotností rodin v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi v ČR

Kristina Lopraisová, DiS.

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Kristina Lopraisová, DiS.
Osobní číslo: H17939
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Metody práce s finanční gramotností rodin v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi v ČR

Zásady pro vypracování

- Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
- Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti finanční gramotnosti, sociálních služeb pro rodiny s dětmi a metod práce s rodinou.
- Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
- Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
- Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
- Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: Tisková/elektronická

Seznam doporučené literatury:

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0031-4.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4832-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026202134.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed., 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024753263.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Blašíková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2020

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 1.6.2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47h Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá metodami a postupy při práci s finanční gramotností rodin v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi v České republice. Teoretická část se v první části zabývá tématem finanční gramotnosti, jejím dělením ale také sociálními dávkami a problematikou předlužení. Ve druhé kapitole teoretické části jsou představeny sociální služby a také pracovníci, kteří v sociálních službách pracují. Poslední kapitola teoretické části se zabývá metodami práce a také pracovními postupy v sociálních službách. V praktické části je představen výzkum. Ten byl proveden dotazníkovým šetřením a osloveny byly všechny registrované sociálně aktivizační služby v České republice.

Klíčová slova:

Finanční gramotnost, sociální služby, sociální pracovník, metody práce s rodinou

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with methods and procedures of working with financial literacy of families in social activation services for families with children in the Czech Republic. The theoretical part deals in the first part with the topic of financial literacy, its division but also social benefits and the issue of over-indebtedness. The second chapter of the theoretical part presents social services and also workers who work in social services. The last chapter of the theoretical part deals with methods of work and work procedures in social services. The practical part presents research. This was carried out by a questionnaire survey and all registered social activation services in the Czech Republic were addressed.

Keywords: Financial literacy, social services, social worker, methods of working with the family

„Železná zásoba je nedotknutelná – kromě toho jsme ji včera snědli.“ — L. Smoljak, Z. Svěrák

Poděkování

Mnohokrát děkuji Mgr. Lucii Blašíkové, Ph.D., za odborné rady a připomínky při vedení této práce. Také děkuji Mgr. Veronice Sikorové za korekturu a pomoc s dokončením práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST.....	11
1.1 SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	12
1.2 PREVENCE V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	13
1.3 DLUHOVÁ PROBLEMATIKA	14
1.4 NEPOJISTNÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY	15
2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI.....	19
2.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	20
2.2 PRACOVNÍCI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	20
2.3 VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	22
3 METODY PRÁCE S RODINOU.....	24
3.1 RODINA A JEJÍ VYMEZENÍ	24
3.2 FUNKCE A KOMPETENCE RODINY	24
3.3 SOCIÁLNÍ PRÁCE S RODINOU	25
3.4 MOŽNOSTI PRÁCE S FINANČNÍ GRAMOTNOSTÍ DLE ZÁKONA O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH	26
3.5 METODY A POSTUPY SOCIÁLNÍ PRÁCE	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
4.1 CÍL VÝZKUMU	31
4.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	31
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU.....	32
4.5 METODA SBĚRU DAT	32
5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	34
6 INTERPRETACE DAT.....	53
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	55
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	60
SEZNAM TABULEK.....	61
SEZNAM GRAFŮ	62
SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Cílem bakalářské práce je zmapovat metody práce s finanční gramotností v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi v ČR.

Stále více se ukazuje, že vzdělávání ve finanční gramotnosti má smysl. Děti na základních školách již výuku finanční gramotnosti absolvují. V populaci je ale stále spousta osob, pro které je finanční gramotnost španělskou vesnicí. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi pracují s ohroženými rodinami a tématu finanční gramotnosti se také věnují. Autorka si toto téma bakalářské práce zvolila, protože tři roky pracovala jako sociální pracovnice právě v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi. Finanční problémy rodin byly často závažné, ale motivace k jejich řešení byla často velice malá. Nahlédnout do finanční situace uživatelů služby bylo možné až po delší době, kdy k pracovníkovi služby získali důvěru.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do tří kapitol. Jsou jimi finanční gramotnost, sociální služby pro rodiny s dětmi a metody práce s rodinou. V těchto kapitolách byly definovány základní pojmy. V první kapitole zaměřené na finanční gramotnost je představena mimo jiné i dluhová problematika a nepojistné sociální dávky. V kapitole druhé jsou představeny sociální služby pro rodiny s dětmi a jejich pracovníci. Poslední kapitola teoretické části, metody práce s rodinou, definuje pojem rodina, seznamuje s funkcemi a kompetencemi rodiny, věnuje se metodám a postupům práce s rodinou a také ohrožené rodině.

V praktická část zachycuje samotný výzkum. Ten bude proveden pomocí kvantitativní výzkumné metody – dotazníkového šetření. Výzkum se zaměřuje na pracovníky sociálně aktivizačních služeb v České republice. Získaná data budou analyzována a interpretována.

Výsledky výzkumu mohou sloužit jako jeden z podkladů pro vytvoření metodiky práce pro sociálně aktivizační služby a další sociální služby pracující s finanční gramotností rodin.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Definování finanční gramotnosti a jejích jednotlivých složek není jednoduché. Autoři definují jednotlivé složky finanční gramotnosti různě.

Finanční gramotnost lze definovat jako správu osobních, nebo rodinných financí zahrnující tři dílčí složky. Těmito složkami jsou peněžní, cenová a rozpočtová gramotnost. Všechny tyto složky se podílí na získávání kompetencí, které jsou nezbytné pro spravování platebních nástrojů a hotovostních a bezhotovostních peněz, porozumění cenovým mechanismům a vedení osobního nebo rodinného rozpočtu. Autorky také zdůrazňují rozsáhlost souboru kompetencí, které finanční gramotnost obsahuje. Tyto kompetence kladou notné nároky na jejich osvojení, a to je v dnešním světě nezbytné. (Opletalová a Kvintová, 2014)

Další autorky definují finanční gramotnost jako „*souhrn kompetencí, které jsou uplatňovány v běžném životě a které jsou nezbytné pro aktivní a zodpovědnou účast na finančním trhu*“. (Hesová a Zelendová, 2011, str. 6)

Národní strategie finančního vzdělávání, která byla vydána Ministerstvem financí České republiky, vymezuje finanční gramotnost podobně jako předchozí autorky. Kromě toho zdůrazňuje hodnotové postoje občanů, díky kterým mají být schopní finančně zabezpečit sebe a svou rodinu. Kromě finanční gramotnosti definuje národní strategie také finančně gramotného občana. Ten je orientovaný v penězích a cenách, také spravuje osobní nebo rodinný rozpočet. Také musí umět reagovat na měnící se životní situace. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

Také Opletalová a Kvintová popisují finančně gramotného člověka. Měl by to být jedinec, který se orientuje na finančním trhu, umí spravovat osobní i rodinný rozpočet, zná a umí používat bankovní produkty a také se orientuje v základních pojmech finančního trhu. (Opletalová a Kvintová, 2010)

Rozdíl mezi ekonomickou a finanční gramotností

Pojem ekonomická gramotnost je širší než gramotnost finanční. Ekonomická gramotnost obsahuje i schopnost zabezpečení současného i budoucího příjmu. Ekonomická gramotnost také zahrnuje orientaci na trhu práce. Ekonomicky gramotný občan se rovněž musí umět rozhodovat jak o osobních, tak o rodinných výdajích. (Opletalová a Kvintová, 2014)

1.1 Složky finanční gramotnosti

Peněžní gramotnost

„Peníze jsou všeobecně přijímaným aktivem, kterým lze provádět platbu za zboží a služby.“ (Balabán, Slabikář finanční gramotnosti, s. 127)

Opletalová a Kvintová (2014) i Systém budování finanční gramotnosti vydané MŠMT se shodují na tom, že obsahem peněžní gramotnosti jsou kompetence nutné pro správu hotovostních i bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a také správu nástrojů k tomu určených.

„Peněžní gramotnost představuje dovednosti nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz, pro transakce s nimi a znalost nástrojů určených k jejich správě.“ (Vybíhal et al., 2011, s. 127)

Cenová gramotnost obsahuje cenové mechanismy a inflaci. Autor také zdůrazňuje nutnost orientovat se v základních makroekonomických ukazatelích národního hospodářství a v daňovém systému. (Škvára, 2016)

Cenovou mechaniku a inflaci zahrnuje do cenové gramotnosti i Systém budování finanční gramotnosti vydané MŠMT a Opletalová a Kvintová (2014). Ty také zdůrazňují důležitost znalosti „ceny peněz“ v čase.

Cenová gramotnost zahrnuje problematiku cen, inflace a fungování trhu. Trh je proces, kde dochází ke směně zboží mezi prodávajícím a kupujícím za určitou cenu. Trh lze chápat prostorově anebo funkčně a rozdělujeme jej z různých hledisek:

- *co na trhu směňujeme – trh produktů, služeb a výrobních faktorů*
- *na jakém území se pohybujeme – trh místní, národní a mezinárodní*
- *z jakého hlediska trh zkoumáme – trh dílčí a agregátní* (Nováková, Sobotka, 2011, s. 239)

Rozpočtová gramotnost obsahuje hlavně správu finančních aktiv a finančních závazků. (Škvára, 2016)

Opletalová a Kvintová zmiňují, že rozpočtová gramotnost obsahuje kromě kompetencí k vytvoření osobního či rodinného rozpočtu i zvládání rozdílných okolností z finančního hlediska, tedy schopnost připravit se na nečekané výdaje. (Opletalová a Kvintová, 2014)

„Rozpočet je souhrn příjmů a výdajů jedince či celé domácnosti za určité období. S pomocí vytvořeného rozpočtu lze příjmy a výdaje udržet pod kontrolou, zjistit případná problematická místa, popř. odhalit finanční rezervy domácnosti.“ (Nováková a Sobotka, 2011, s. 308)

Do rozpočtové gramotnosti lze zahrnout také orientaci v různých finančních produktech a službách trhu a také schopnost vybírat si vhodné produkty. (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

Rodinný rozpočet je nástrojem, jak se mohou lidé zamyslet nad svou finanční situací. Lze také doporučit, aby si každá rodina sestavila svůj rodinný rozpočet sama. Také je vhodné, aby byl rozpočet sestavován pravidelně, aby byl vidět vývoj jak ve výdajích, tak ve příjmech. (Gardiner, Matoušek a Hůlová, 2014)

1.2 Prevence v oblasti finanční gramotnosti

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti je označováno jako jeden z nástrojů prevence proti předlužení, kterým lze bojovat proti nárůstu zadlužení, případně předlužení. Také jím lze předcházet sociálním problémům, které plynou z předlužení. (Opletalová a Kvintová, 2014)

I Kateřina Hůlová v Encyklopedii sociální práce zdůrazňuje přínos a důležitost vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti jako nástroj prevence před předlužením. Upozorňuje ale také na to, že výsledky této prevence vyjdou najevo až v řádu několika let. Autorka také upozorňuje na skupinu hůře vzdělavatelných osob, na které toto vzdělávání nebude mít požadovaný vliv. Řešení problémů s předlužením tedy vidí v kombinaci prevence a regulace. Další možností je nabízení pomoci již předluženým lidem a rodinám. (Hůlová, 2013)

Opletalová uvádí možnost, jak zvýšit úroveň finanční gramotnosti:

- vzdělávání na základních a středních školách,
- vzdělávací kurzy určené pro dospělou populaci,
- individuální poradenská a konzultační činnost bank a finančních institucí,
- informace poskytované vzdělávacími prostředky,
- projekty soukromých i neziskových organizací,
- publikační a přednášková činnost. (Opletalová a Kvintová, 2014)

Otevřená zůstává otázka možnosti zvyšovat finanční gramotnost u dospělé populace, které se školské programy nedotknou. Aktivní jsou u nás v tomto směru zejména občanské poradny, které poskytují většinou nízkopříjmovým skupinám dluhové poradenství. (Matoušek a Pazlová, 2014, s. 87)

1.3 Dluhová problematika

Předlužení

Předlužení je druh zadlužení, kdy již člověk není schopný splácet své závazky. Zadluženost je běžnou součástí moderní společnosti, ale předluženost je již pro dlužníka společenským rizikem. Při zvyšování zadluženosti společnosti přibývá také předlužení. Předlužení vzniká dvěma způsoby, a to buď čerpáním finančních prostředků, tedy úvěrů a jiných půjček, a neschopnost je splácet, nebo nedodržením či porušením nějakých povinností. Předlužení tedy může nastat zvyšováním finančních závazků nebo událostí, která ovlivní rodinné příjmy (ztráta zaměstnání, úraz). Z hlediska dopadů na společnost vede předlužení k nárůstu kriminality, závislosti, prostituce, vede také k rozpadu rodin a k dalším důsledkům. (Hůlová, 2013)

Velkým problémem v oblasti předlužení jsou také reklamy. Na celé rodiny (dospělé i děti) působí nabídky k výhodným nákupům, a to i když na nákup nemají prostředky – tedy koupí nyní, platí později. V míře zadluženosti se Česká republika přibližuje zemím západní Evropy a Severní Ameriky. (Matoušek a Pazlarová, 2014)

Insolvence

Insolvence v překladu z latiny znamená platební neschopnost.

Dne 1. 1. 2008 nabyt účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, neboli insolvenční zákon. Tento zákon upravuje nejen řešení úpadku dlužníka a uspořádání majetkových vztah, ale také oddlužení dlužníka. Oddlužení využívalo k 1. 1. 2019 114 tisíc lidí v České republice. (Všechny insolvence v ČR, © 2019)

Seznam insolvencí je dostupný na webových stránkách justice.cz, kde lze v insolvenčním rejstříku dohledat pouze dlužníky, proti kterým bylo zahájeno insolvenční řízení po 1. lednu 2008.

Exekuce

Exekuce je definována jako výkon rozhodnutí. Exekuce je různými normami svěřena různým orgánům. Důležité místo mezi těmito orgány zaujímá soud. Cílem exekuce při vymáhání peněžní pohledávky má být zpeněžení jednotlivých majetkových předmětů povinného. Nejčastěji využívaným způsobem exekuce jsou srážky ze mzdy (tuto srážku provede přímo zaměstnavatel, a to i bez souhlasu zaměstnance), mzdou se rozumí také nemocenské (dle předpisů o nemocenském pojištění), peněžité pomoci v mateřství (také dle předpisů o nemocenském pojištění), hmotné zabezpečení uchazeče o zaměstnání, rodičovský příspěvek a také důchod. Zákon rovněž uvádí, jaká částka může být exekučně strhávána. Nařízení exekuce provádí soud. (Schellová a kolektiv, 2005)

Exekuci upravuje hlavně exekuční řád, tedy zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Ten vstoupil v platnost 3. 4. 2001 a nabyl účinnosti 1. 5. 2001. Tento zákon byl již několikrát novelizován, poslední novelizace proběhla ke dni 1. 6. 2019.

1.4 Nepojistné sociální dávky

S pojmem nepojistné sociální dávky úzce souvisí **životní minimum a existenční minimum**. Matoušek a Pazlarová uvádí, že tyto dva pojmy představují kritéria, podle kterých se hodnotí životní úroveň a potřeba poskytnutí pomoci. Životní minimum je definováno jako nejnižší součet finančních prostředků, které jsou nutné k uspokojení osobní spotřeby a spotřeby domácnosti. Existenční minimum představuje minimální hranici finančních prostředků, které jsou nezbytné k zajištění výživy a ostatních základních lidských potřeb a přežití. Životní minimum ani existenční minimum v sobě nezahrnují výdaje určené k bydlení. Autoři zmiňují, že existenční i životní minimum jsou každoročně upravovány nařízením vlády. Životní a existenční minimum bylo ale letos v dubnu zvýšeno poprvé od roku 2012. (Matoušek a Pazlarová, 2014)

Životní a existenční minimum je upraveno zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Jak jsem již uvedla výše, od dubna 2020 by se měla částka životního i existenčního minima zvyšovat.

Životní minimum	Do 31. 3. 2020	Od 1. 4. 2020
Jednotlivec	3 410 Kč	3 860 Kč
První osoba v domácnosti	3 140 Kč	3 550 Kč
Druhá a další osoba v domácnosti od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2 830 Kč	3 200 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let	1 740 Kč	1 970 Kč
Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let	2 140 Kč	2 420 Kč
Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let	2 450 Kč	2 770 Kč

Tabulka 1: Životní minimum

Částka existenčního minima se zvyšuje z původních 2 200 Kč na 2 490 Kč.

Finanční podpora jak rodin, tak jednotlivců ve finanční nouzi je vyřizována a vyplácena pomocí dávek, které zajišťují jednotlivé pobočky Úřadu práce ČR. Jsou to dávky státní sociální podpory a dávky hmotné nouze. (Krebs, 2015)

Dávky státní sociální podpory jsou upraveny zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Tyto dávky jsou rozděleny do dvou kategorií, a to na dávky, které jsou závislé na výši příjmu, a ostatní dávky.

Dávky poskytované v závislosti na výši příjmu	Přídavek na dítě
	Příspěvek na bydlení
	Porodné
Ostatní dávky	Rodičovský příspěvek
	Pohřebné

Tabulka 2: Dávky státní sociální podpory

Přídavek na dítě je základní dávkou státní sociální podpory. Je to dávka určená na pokrytí nákladů spojených s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Příjem rodiny je testován v předchozím kalendářním čtvrtletí. Nárok má rodina s nezaopatřeným dítětem, jejíž rozhodný příjem je nižší, než 2,7násobek životního minima rodiny.

*„Na **příspěvek na bydlení** má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) a zároveň součin rozhodného příjmu v rodině není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení (obě tyto podmínky musí být splněny současně).“* (Krebs, 215, s. 291–292)

Normativní náklady na bydlení jsou dány dle velikosti obce a počtu členů domácnosti. Normativní náklady zahrnují kromě nájemného i ceny služeb a energií. Výše těchto normativních nákladů je dána nařízením vlády. (Příspěvek na bydlení © 2019)

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, uvádí, že *„nárok na **porodné** má žena, která porodila své první nebo druhé živé dítě, nepřevyšuje-li rozhodný příjem v rodině součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70“*.

Rodičovský příspěvek je určen rodičům, kteří celodenně a řádně pečují o nejmladší dítě v rodině. Částka, kterou čerpají, se od 1. 1. 2020 zvýšila z původních 220 000 Kč (respektive 330 000 Kč u dvojčat a víceročtat) na nynějších 300 000 Kč (respektive 450 000 Kč u dvojčat a víceročtat). (Rodičovský příspěvek © 2019)

Pohřebné je poslední z dávek státní sociální podpory. Na tuto dávku má nárok vypravovatel pohřbu nezaopatřeného dítěti nebo pohřbu rodiče nezaopatřeného dítěte. Pohřebné je vypláceno pevnou částkou 5 000 Kč. (Krebs, 2015)

Dávky hmotné nouze jsou upraveny zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Opakující se dávky	Přídavek na živobytí
	Doplatek na bydlení
Jednorázové	Mimořádná okamžitá pomoc

Tabulka 3: Dávky hmotné nouze

Příspěvek na živobytí náleží osobám, které jsou v hmotné nouzi. V hmotné nouzi se nachází osoba, jejíž příjmy po odečtení nákladů na bydlení nedosahují částky živobytí. Živobytí je úroveň příjmů zabezpečující základní životní podmínky osoby. (Krebs, 2015)

*„Nárok na **doplatek na bydlení** má osoba (rodina), která se nachází v hmotné nouzi a splňuje podmínky pro přiznání příspěvku na živobytí. Úřad práce poskytne této osobě (rodině) doplatek na bydlení, jestliže její příjem spolu s příspěvkem na živobytí stačí k zabezpečení živobytí, nikoli však k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení.“* (Šabatová, Blecha, Černá, 2017)

*„**Mimořádná okamžitá pomoc** je dávkou jednorázovou, až na výjimku a nenárokovou, na kterou vzniká nárok v okamžiku, kdy je osoba příslušným pracovištěm Úřadu práce ČR uznána za osobu v hmotné nouzi, protože se dostala do některé z šesti sociálních situací uvedených v zákoně. V odůvodněných případech lze dávku poskytnout opakovaně [...] Mimořádná okamžitá pomoc se vždy váže ke konkrétní situaci spojené s výdajem, na který osoba (u některých situací společně posuzované osoby) nemá dostatek prostředků. Výdaj musí být v žádosti specifikován.“* (Mimořádná okamžitá pomoc © 2019)

2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI

Všechny sociální služby jsou upraveny v zákoně o sociálních službách 108/2006 Sb. Rodinám jsou poskytovány služby sociální péče, sociální prevence i sociálního poradenství.

Službou sociální péče poskytované rodinám s dětmi je pečovatelská služba. Ta je poskytována rodinám, ve kterých se narodily současně tři nebo více dětí, a to do 4 let věku dětí. Tato služba je jim poskytována bezplatně.

Služby sociální prevence poskytované rodinám s dětmi jsou raná péče, azylové domy, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a terénní programy.

Cílem služeb sociální prevence je zamezit sociálnímu vyloučení, a to zejména u osob, které jsou ohroženy krizovou situací. (Matoušek, 2008)

- Raná péče – je terénní sociální služba, která je případně doplněna ambulantní formou. Raná péče se poskytuje rodinám s dítětem do věku 7 let, které je zdravotně postižené nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodin a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.
- Azylové domy – poskytují pobytové sociální služby na přechodnou dobu (zpravidla nepřevyšující jeden rok) osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – jsou terénní sociální služby, které jsou doplněny ambulantní formou služby. Tyto služby jsou poskytovány rodinám s dětmi, jejichž vývoj je ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat a u které existují další rizika ohrožení jejich vývoje.
- Terénní programy – jsou terénní služby, které poskytují služby osobám, jež vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena pro problémové skupiny osob, uživatele návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem je tyto osoby vyhledat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba je poskytována anonymně.

2.1 Sociální práce

„Sociální práce je profese, podporující změny, řešení problémů v oblasti mezilidských vztahů a umožňující lidem zvyšovat kvalitu životů. Sociální práce se s využitím teorií lidského chování a sociálních systémů uplatňuje v situacích, kdy lidé a prostředí na sebe vzájemně působí. Základním principem sociální práce jsou lidská práva a sociální spravedlnost [...] Sociální práce jako profese využívá řadu rozmanitých dovedností, technik a činností, které jsou v souladu s jejím komplexním zaměřením na jedince a jeho prostředí.“ (Mahrová a Venglářová, 2008, s. 14)

Tento text se zaměřuje především na sociální práci s rodinou. Ta je většinou poskytována terénní formou. Za terénní sociální práci lze považovat sociální práci v přirozeném prostředí klientů. Klienty terénní sociální práce mohou být jak jednotlivci, tak rodiny s dětmi. Do náplně práce terénních sociálních pracovníků patří vyhledávání klientů a také navazování kontaktů s nimi. Terénní sociální pracovník by měl mít zmapované prostředí, kde se klienti pohybují. Terénní sociální práce může vést ke změně chování klienta. (Matoušek, 2008)

Tímto způsobem, tedy terénní sociální prací, lze pracovat klienty, kteří by do služby sami nepřišli. Kromě toho je velkou výhodou terénní sociální práce také to, že pracovník má možnost poznat celou rodinu klienta a jeho sociální prostředí. Kromě výhod skýtá terénní sociální práce také své nevýhody. Mezi největší patří zvýšené nároky na pracovníky, a to na jejich profesionalitu a etiku. (Nedělníková, 2008)

2.2 Pracovníci sociálních služeb

Sociální pracovníci

Dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, jsou sociální pracovníci zařazeni do 10., 11. nebo 12. platové třídy. Sociální pracovník zařazený do 10. platové třídy provádí dle katalogu prací sociální šetření, individuálně plánuje návrhy řešení nepříznivé sociální situace klientů, zajišťuje sociální prevenci, sociální podporu a pomoc klientům v nepříznivé sociální situaci. Těmito klienty mohou být rodiny s dětmi v nepříznivé sociální situaci, osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené, osoby po ukončení hospitalizace nebo pobytové léčby závislostí, osoby bez přístřeší, osoby v bytové nebo hmotné nouzi či touto nouzí ohrožení, osoby a rodiny pečující o osobu závislou na péči jiné fyzické osoby a osoby ohrožené násilným chováním. Sociální pracovníci mají

řešit nepříznivou sociální situaci klientů s využitím metod a technik sociální práce. Zajišťují spolupráci a vzájemnou informovanost, tvoří koncepci sociální práce.

Sociální pracovníci, kteří jsou zařazení v 11. platové třídě, navíc zajišťují a poskytují odborné sociální poradenství, poskytují krizovou intervenci, krizovou pomoc a sociální rehabilitaci. Provádí depistáž a komplexní sociální šetření ve vyloučených lokalitách. Samostatně zajišťují sociální diagnózy a terapie. Sociální pracovníci zařazení do 12. platové třídy kromě předchozího provádí také náročnou metodickou a specializovanou kontaktní činnost se zaměřením na jednotlivce, rodiny a skupiny osob se zvýšeným rizikem sociálního vyloučení. Také mohou připravovat a koordinovat sociálně-preventivní programy.

Dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. sociální pracovník „*vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb*“.

Tento zákon také upravuje vzdělání sociálních pracovníků. Sociální pracovníci způsobilí k výkonu svého povolání jsou absolventi vyššího odborného nebo vysokoškolského vzdělání získaného ve studijních oborech zaměřených na sociální práci, sociální pedagogiku, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku.

Dle Gulové (2011) se sociální pracovník často setkává s nemotivovanými klienty, kteří svou náročnou životní situaci nechtějí řešit. Často se nacházejí ve velice složitých situacích a mají mnoho problémů. Poskytovatel pomoci by měl být odborníkem s širokou škálou dovedností a s předpoklady pro práci s klienty. S nárůstem problémů společnosti se zvyšují i nároky na odbornou přípravu pracovníků. Autorka zdůrazňuje důvěryhodnost sociálních pracovníků a také jejich schopnost naslouchání a empatie. (Gulová, 2001)

Pracovníci v sociálních službách

Pracovník v sociálních službách je dle zákona č. 108/2006 Sb. ten, kdo vykonává „přímou obslužnou péči o osoby v ambulantních nebo pobytových zařízeních sociálních služeb“, „základní výchovnou nepedagogickou činnost“, „pečovatelskou činnost v domácnosti osoby“ nebo „pod dohledem sociálního pracovníka činnosti při základním sociálním poradenství, depistážní činnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, činnosti při zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, činnosti při poskytování pomoci při uplatňování práv a oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí“.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, také upravuje podmínky, které musí pracovník splnit, aby mohl činnost pracovníka v sociálních službách vykonávat. Kromě plné svéprávnosti, bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti, musí také splnit odbornou způsobilost. Tou je buď základní, střední nebo vyšší odborné vzdělání a absolvování akreditovaného vzdělávacího kurzu (s několika výjimkami). Akreditovaný kurz má pracovník povinnost splnit do 18 měsíců od nástupu do zaměstnání.

2.3 Vzdělávání pracovníků sociálních služeb

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. uvádí, že „zaměstnavatel je povinen zabezpečit sociálnímu pracovníku další vzdělávání v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci“. Zákon také uvádí formy, které další vzdělávání sociálních pracovníků musí mít. Jsou jimi specializační vzdělávání zajišťované vysokými školami a vyššími odbornými školami, účast na kurzech s akreditovaným programem odborné stáže, účast na školicích akcích (v maximálním rozsahu 8 hodin za rok) a také účast na konferencích (rovněž v objemu maximálně 8 hodin ročně).

O akreditaci vzdělávacích programů rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě žádosti, kterou podává vzdělávací instituce. Seznam akreditovaných programů Ministerstva práce a sociálních věcí lze nalézt na adrese akris.mpsv.cz.

Úroveň vzdělání sociálních pracovníků výrazně přispívá ke kvalitě sociální práce. Významnou roli v oblasti vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách má u nás Asociace vzdělavatelů v sociální práci v ČR. (Malík a Holasová, 2014)

Dalším důležitým aktérem v oblasti vzdělávání v sociální práci je Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky a její Institut vzdělávání. Ten má za cíl vytvářet a zajišťovat kvalitní vzdělávací programy. Realizuje akreditované kurzy i školicí akce jak pro sociální pracovníky, tak pro pracovníky v sociálních službách. (Institut vzdělávání ©2020)

Vzdělávání pracovníků v oblasti finanční gramotnosti rodin

Sociální pracovníci i pracovníci v sociálních službách se mohou vzdělávat v různých oblastech. Jednou z nich je také finanční gramotnost a práce s ní. Uvádím zde některé ze vzdělávacích institucí, které nabízejí vzdělávací kurzy v oblasti finanční gramotnosti:

Centrum Rubikon

- Řešení finanční situace zadlužených rodin – úvod od problematiky
- Řešení finanční situace předlužených osob v praxi
- Řešení finanční situace předlužených osob v teorii i praxi
- Dluhová problematika v teorii i praxi

Centrum Rubikon kromě školení pro odborníky pořádá i kurzy a přednášky zabývající se finanční gramotností pro školy a veřejnost.

Charita Česká republika

Charita Česká republika pořádá nejen pro své pracovníky mnoho vzdělávacích akcí, a to i v problematice finanční problematiky. Jedním z kurzů je například „Úvod do problematiky dluhového poradenství“.

Člověk v tísni

I organizace Člověk v tísni v rámci své vzdělávací činnosti pořádá akreditované kurzy, které se týkají dluhové problematiky.

Sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách mohou ke své práci využít také širokou škálu online kurzů. Jedním z nich je například kurz s názvem „Finanční a investiční gramotnost“ na vzdělávacím portálu *Seduo.cz*.

3 METODY PRÁCE S RODINOU

Základem podpory rodiny je přímá nemateriální pomoc. Podpora by měla být uvážena a limitovaná pouze na dovednosti, které nejdou kompenzovat z vnitřních zdrojů rodiny. Pomoc může být realizována v provozu rodiny, pracovník může rodině asistovat při běžné péči o domácnost, může ale také pomáhat s komunikací s dalšími osobami či institucemi. V opodstatněných případech je sociální pracovník oprávněn...zprostředkovat přímou materiální či finanční pomoc. Tato pomoc by ovšem měla být poskytována jen omezeně, aby nevznikla u rodiny pasivita a závislost na pomoci druhých. (Matoušek, 2014)

3.1 Rodina a její vymezení

Rodinu lze definovat různě. Sociologický slovník například říká, že rodina je „*společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí*“.
(Hartl a Hartlová, 2015, s. 512)

Jiní autoři uvádí, že v dnešní době lze spíše než rodinu definovat rodinné soužití. Významnou roli hraje citová vazba mezi partery, kteří spolu žijí. Partneři mohou být opačného, nebo stejného pohlaví. Také existují rodinná soužití, kde s dětmi žije jen jeden dospělý. Tady pouto partnerské nahrazuje pouto rodičovské, které lze pokládat za silnější. (Matoušek, Pazlová, 2014)

Také Krebs definuje dnešní rodinu jako: „*soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo s dětmi nebo jednoho rodiče s dítětem nebo dětmi.*“
(Krebs, 2015, s. 381)

3.2 Funkce a kompetence rodiny

Funkce rodiny

Různí autoři definují funkce rodiny různě. Langmeier a Krejčířová definují funkce rodiny takto:

- Reprodukční funkce – tedy plození dětí
- Hospodářská funkce – každá domácnost hospodaří, ale tato funkce je výrazně oslabena

- Emocionální funkce – nabízí emoční stabilitu všem svým členům
- Socializační funkce – rodina uvádí děti do společnosti (Langmaier a Krejčířová, 2006)

V dnešní době má rodina především tyto tři funkce:

- Podporování socializace – vychovávání dětí
- Vztahovou podporu dospělých lidí
- Ekonomickou podporu všech členů (Matoušek a Pazlová, 2014)

Podobnou definici funkcí moderní rodiny uvádí autor i v Encyklopedii sociální práce. Zde uvádí, že funkcemi dnešní moderní rodiny jsou ekonomická funkce, emocionální podpora všech členů a výchova dětí. (Matoušek, 2013)

Kompetence rodiny

Kompetence rodiny jsou úzce spojeny s funkcemi rodiny. Dnešní moderní rodina by měla dovést zajistit určitou úroveň příjmů a také by s nimi měla umět hospodařit. Měla by být schopná zajistit bydlení a s tím související patřičné udržování domácnosti. Rodina by také měla umět vnímat a naplňovat potřeby dětí a současně dokázat děti vychovávat. (Matoušek, 2013)

3.3 Sociální práce s rodinou

Mnohobproblémové rodiny

Matoušek ve své Encyklopedii sociální práce poukazuje na větší závislost dnešní rodiny na státu. Pokud má rodina problém naplnit více kompetencí, nazývá se tato rodina mnohobproblémová. Při práci s mnohobproblémovou rodinou je důležité sestavit plán práce s rodinou. Tento plán by měl obsahovat vedle problémů a rizik také zdroje, o které se rodina může opřít. Podstatnou součástí plánu je i soupis organizací, případně pracovníků, se kterými již rodina spolupracovala při řešení svých problémů. V případě, kdy s rodinou pracuje v jednu dobu více organizací či služeb, je také vhodné určit koordinátora poskytovaných intervencí. Všechny služby i organizace by měly jednotně posilovat kompetence rodiny při řešení problémů.

Ohrožená rodina

V ohrožené rodině probíhá nerovnováha v interakci uvnitř rodiny nebo mezi vnějším prostředím a rodinou. Ohrožená rodina sama nezvládá tyto interakce a také si zpravidla sama

nezvládne najít pomoc. Pomoc by měla být nabídnuta prostřednictvím sociálních pracovníků, kteří podporují jak interakce v rodině (tj. mezi jednotlivými členy), tak interakce se společenským prostředím. Tím dochází k podporování změn v životní situaci rodiny. (Navrátilová, 2013)

3.4 Možnosti práce s finanční gramotností dle zákona o sociálních službách

Činnosti, které mohou provádět sociální služby, jsou upravené prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb., zákona o sociálních službách. Konkrétně jsou to u sociálně aktivizačních služeb následující úkony:

a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti

- pracovně výchovná činnost s dětmi,
- pracovně výchovná činnost s dospělými, například podpora a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti, podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úradech, školách a školských zařízeních (přitom alespoň 70 % těchto činností je zajišťováno formou terénní služby),
- nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností dítěte,
- zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání dětí,
- zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity;

b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím

- doprovázení dětí do školy, školského zařízení, k lékaři, na zájmové aktivity a doprovázení zpět;

c) sociálně terapeutické činnosti

- činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob;

d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

- pomoc při vyřizování běžných záležitostí,

- pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.

Vedle základních činností, které jsou uvedeny výše, mohou poskytovatelé sociálních služeb poskytovat také služby fakultativní. Tyto služby mohou pružněji reagovat na poptávku od uživatelů. Bývají zpravidla zpoplatněny, nebo je jejich pokrytí financováno z jiných zdrojů. (Kalvach, 2012)

3.5 Metody a postupy sociální práce

„Metoda v obecném významu představuje způsob, jak dosáhnout jistého, předem stanoveného cíle prostřednictvím plánovité činnosti. Je nejdůležitější podmínkou vědecké práce.“ (Mühlpachr, 2004, s. 27)

Autor citace Pavel Mühlpachr dělí metody sociální práce na dvě skupiny – metody zaměřené na objekt a metody zaměřené na získávání informací. Metody zaměřené na objekt dále rozděluje na sociální práci s jednotlivcem, se skupinou a s komunitou. Druhou skupinu, tedy metody sociální práce zaměřené na získávání informací, reprezentuje nejčastěji využívaná metoda, kterou je řízený rozhovor. Autor uvádí i další metody, které lze použít – jsou jimi dotazníkové šetření, pozorování v přirozeném prostředí či v modelové situaci, analýza dokumentů atd. (Mühlpachr, 2004)

Různí autoři kategorizují a pojmenovávají metody sociální práce různě. Zatímco Mühlpachr mluví o metodách sociální práce zaměřených na objekt, Matoušek tuto skupinu metod nazývá metody sociální práce dle zaměření na cílovou skupinu. Vedle toho dělí Matoušek metody sociální práce také na základě samotného cíle specifického postupu. Cílovou skupinou může být jednotlivec, rodiny, skupina (a to i věková), komunita, a dokonce i veřejnost. Definovaným cílem tohoto specifického postupu může být úřední výkon, poskytnutí materiální pomoci, poskytnutí poradenství, vytvoření plánu postupu, poskytnutí komplexní pomoci, výzkum či formulace politiky. Matoušek také uvádí další dělení metod, a to dle cílových skupin, respektive jejich velikosti:

- mikropraxe – sociální práce s jednotlivcem,
- mezopraxe – práce s rodinou a malou skupinou,
- makropraxe – práce s komunitou, systémové analýzy a návrhy systémových změn.

Kategorizace metod sociální práce

Metody orientované na přímé jednání	Metody orientované na nepřímé jednání
1. Objasnění – podpoření: <ul style="list-style-type: none"> - objasňování - podpora - sebeporozumění 	1. Organizace – dokumentace <ul style="list-style-type: none"> - organizace „prostoru“ - organizace času - dokumentace
2. Informování – edukace: <ul style="list-style-type: none"> - informační pomoc - materiální pomoc - výchovná pomoc 	2. Programování a plánování metodického jednání: <ul style="list-style-type: none"> - vstupní fáze tvorby skupiny - organizace dočasného dělení skupiny - aktivity napomáhající – tvorbě programu skupiny
3. Persuaze: <ul style="list-style-type: none"> - poradenství - konfrontace - persuaze 	3. Metodické jednání zacílené na změnu chování klienta
4. Dohled – ovlivňování pomocí autority: <ul style="list-style-type: none"> - kontinuita pracovních postupů - rozhodování o požadavcích a omezeních - dohled 	4. Spolupráce s jinými sociálními pracovníky: <ul style="list-style-type: none"> - kontakt - koordinace - týmová práce - konzultační činnost
5. Rozšiřování kontaktů – tvorba nových možností <ul style="list-style-type: none"> - rozšiřování sociální sítě - odhalování nových možností - využívání a tvorba struktur prostředí a účast v nich 	5. Metodické jednání na pozadí sociálních institucí: <ul style="list-style-type: none"> - sociální pomoc - negociace - lobování
6. Strukturování pracovních vztahů s klientem: <ul style="list-style-type: none"> - strukturování v čase - využívání místa - koncentrace na hlavní cíle 	

(Levická, 2002)

Tabulka 4: Kategorizace metod sociální práce

Postupy používané při práci s finanční gramotností dospělých

Metodika prevence ztráty bydlení uvádí názorný postup, jak může sociální pracovník postupovat při posilování kompetencí v oblasti hospodaření s finančními zdroji. Po kontaktu s klientem (jímž může být jak jednotlivec, tak i rodina) nabídne sociální pracovník klientovi svou asistenci při nácviku kompetencí. Pracovník pomůže se sestavením jednoduchého rozpočtu a společně s klientem rozebere jednotlivé položky, a to hlavně na výdajové straně. V práci s rozpočtem budou pokračovat, pokusí se určit priority a především stanoví položky, které jsou nezbytné k chodu domácnosti. Společně také proberou, které položky je na straně výdajů možné uspořít. Společně s klientem sestaví sociální pracovník rozpočet domácnosti, jenž bude obsahovat úspory, které na straně výdajů společně vytypovali. Takto sestavený rozpočet by pak měl být průběžně kontrolován. V případě složitějších případů je vhodné navrhnout klientovi využití specializovaných finančních a dluhových poraden. (Metodika prevence ztráty bydlení ©2016)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část je zaměřena na zjišťování používaných metod a postupů práce při zvyšování finanční gramotnosti pracovníky sociálně aktivizačních služeb v České republice. Kvůli velkému množství respondentů byla zvolena kvantitativní metoda sběru dat – dotazník. Díky dostupnosti kontaktů na sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v registru poskytovatelů sociálních služeb bylo možné využít exhaustivní výběr.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním výzkumným cílem práce je zjistit postupy a metody, které jsou využívány pracovníky sociálně aktivizačních služeb při zlepšování finanční gramotnosti rodin.

Díličními cíli bakalářské práce jsou:

- Zjištění metod a postupů práce, které využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, při práci s dluhovou problematikou rodin.
- Zjištění metod a postupů práce, které využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, při zlepšování peněžní gramotnosti rodin.
- Zjištění metod a postupů práce, které využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, při zlepšování rozpočtové gramotnosti rodin.

4.2 Výzkumný problém

Výzkumným problémem bakalářské práce jsou metody práce s finanční gramotností, které při své práci využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. „Finančně gramotný občan se“, dle Národní strategie národního vzdělávání, „orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010)

4.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka zní: Jaké metody a postupy jsou využívány pracovníky sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při zlepšování finanční gramotnosti rodin?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaké metody a postupy práce využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při práci s dluhovou problematikou rodin?
- Jaké metody a postupy práce využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při zlepšování peněžní gramotnosti rodin?
- Jaké metody a postupy práce využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při zlepšování rozpočtové gramotnosti rodin?

4.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Výzkumným souborem byli všichni pracovníci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v České republice. K jejich oslovení došlo elektronickou cestou pomocí e-mailu. Kontaktní e-mailové adresy pracovníků byly vyhledány pomocí registru poskytovatelů sociálních služeb, jenž spravují jednotlivé kraje. Díky možnosti získat kontakt na všechny registrované poskytovatele sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi bylo možné využít exhaustivní, tedy vyčerpávající výběr základního souboru.

4.5 Metoda sběru dat

Sběr dat proběhl pomocí online dotazníkového šetření. Oslovení pracovníci obdrželi v zasláném e-mailu odkaz na dotazník umístěný na webové stránce pro online dotazníkové průzkumy a ankety *Survio.cz*. Dotazník obsahoval 16 otázek, z nichž několik bylo uzavřených, většina polouzavřených a jen jedna otázka otevřená. U většiny otázek měli respondenti možnost uvádět více odpovědí. Položky, které směřovaly na jednotlivé oblasti finanční gramotnosti, většinou obsahovaly polootevřené otázky kvůli naznačení, které odpovědi by měly být v jednotlivých položkách uvedeny. Úvodní část dotazníku sestávala z oslovení respondentů a předání základních informací o předmětu a cílech výzkumu. Jak bylo popsáno výše, pracovníci sociálně aktivizační služby byli osloveni prostřednictvím kontaktních e-mail uve-

ných v registru poskytovatelů sociálních služeb. Celkově bylo odesláno 280 e-mailů s odkazem na online dotazník. Dotazník byl respondentům k dispozici pro vyplnění v termínu od 17. 11. 2019 do 5. 12. 2019. Většina dotazníků byla vyplněna od 20.11.2019 do 22.11.2019. Po třech týdnech od rozeslání dotazníku proběhlo vyhodnocení, které mimo jiné ukázalo, že ke kliknutí na odkaz s dotazníkem došlo ve 249 případech. Velmi pozitivním trendem bylo, že všichni, kteří dotazník začali vyplňovat, jej i dokončili, tudíž nebyl ani jeden nedokončený dotazník. Respondenti vyplnili a odevzdali dohromady 158 dotazníků, což představuje téměř dvě třetiny z celkového počtu oslovených.

5 ANYLÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Tato část práce se zaměřuje na analýzu... získaných dat od respondentů. Společnost *Survio* poskytla sesbíraná data ve formátech .xlsx a také .pdf. Pro zpracování dat byl využit tabulkový procesor Microsoft Excel.

Počet návštěv	249
Počet dokončených dotazníků	158
Pouze zobrazení	91

Tabulka 5: Data o výzkumu.

Položka č. 1 – Pohlaví

Z celkového počtu 158 vyplněných dotazníků bylo pouze 9 mužů, což odpovídá 5,7 % respondentů.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Muž	9	5,7 %
Žena	149	94,3 %

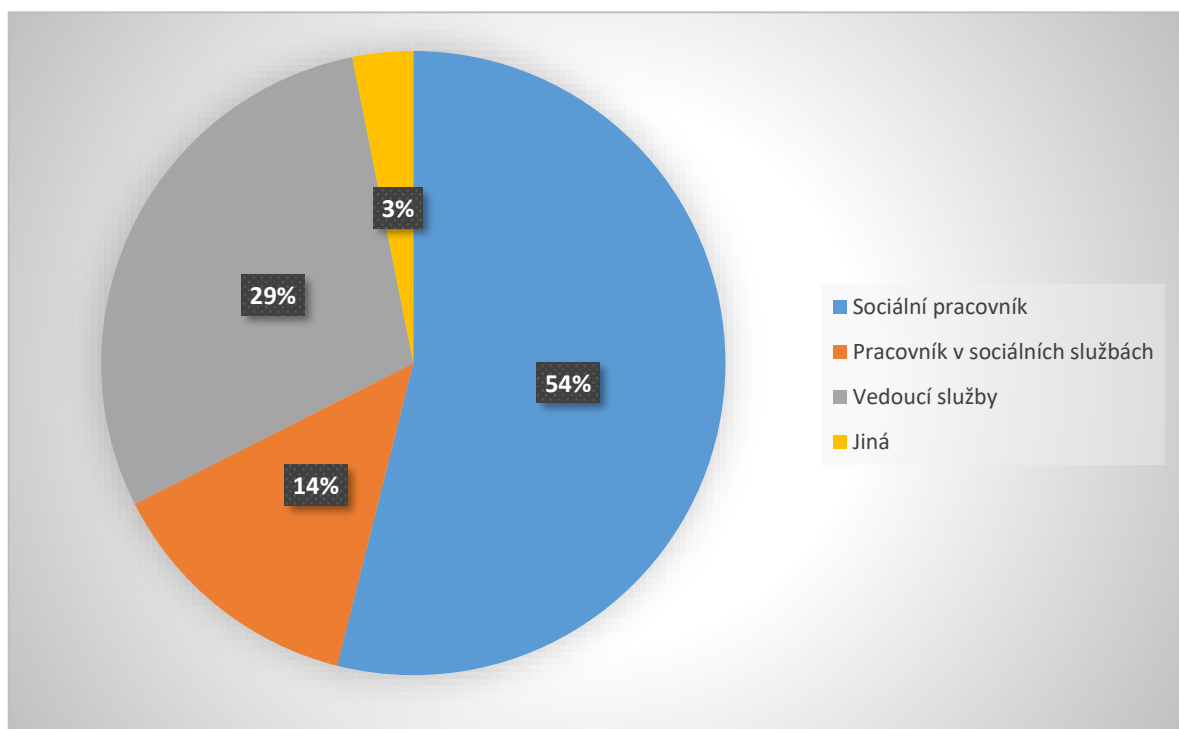
Tabulka 6: Pohlaví respondentů.

Položka č. 2 – Pozice

U této otázky mohli respondenti označit více odpovědí, a to kvůli možným děleným úvazkům. U této otázky 33 respondentů označilo dvě odpovědi. Nejvíce respondentů (103) zastávalo pozici sociálního pracovníka. Vedoucích služby bylo 56 a 26 respondentů pracovalo na pozici pracovníka v sociálních službách. Šest respondentů označilo odpověď jiné a uvedli název své pracovní pozice. Mezi těmito respondenty byli dva psychologové, interkulturní pracovník, odborný pracovník poskytující přímou péči, manažer sociálních služeb a zástupce vedoucí sociálně aktivizační služby.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Sociální pracovník	103	65,2 %
Pracovník v sociálních službách	26	16,5 %
Vedoucí služby	56	35,4 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Interkulturní pracovník • Manažer sociálních služeb • Odborný pracovník poskytující přímou péči • Psycholog (2) • Zástupce vedoucí sociálně aktivizační služby 	6	3,8 %

Tabulka 7: Pracovní pozice.

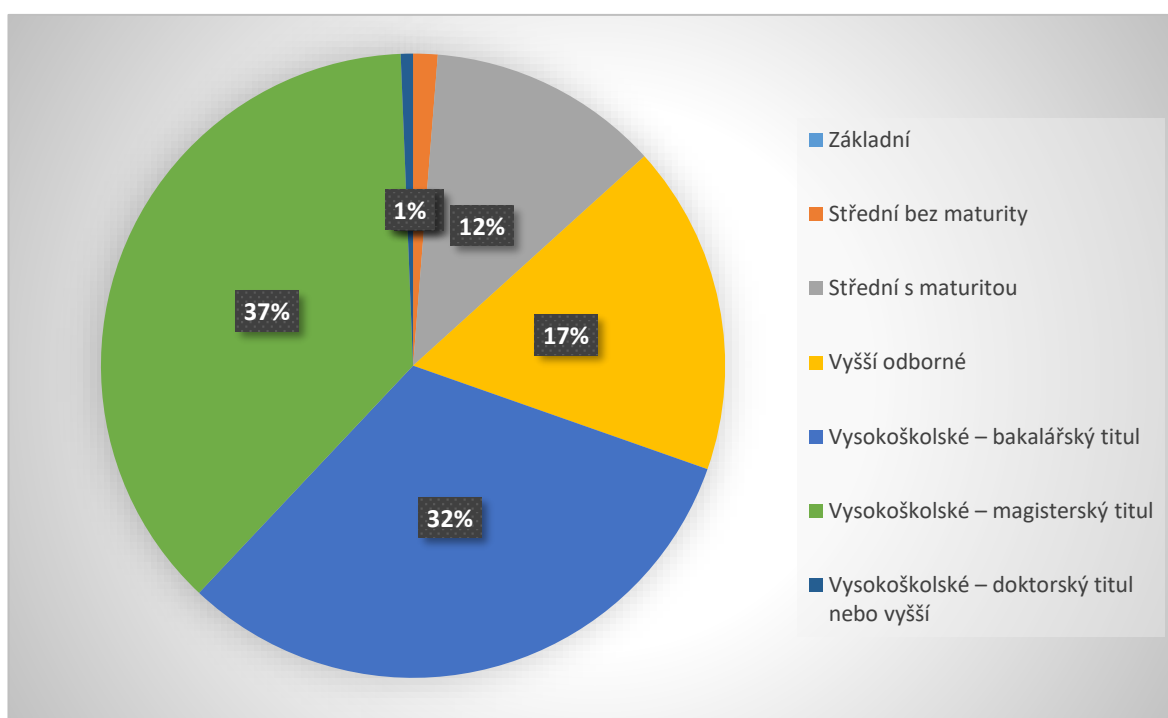
Graf 1: Pracovní pozice.

Položka č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání

Celkem 110 respondentů odpovědělo, že má vysokoškolské vzdělání, z toho 50 má bakalářský titul, 59 magisterský titul a jeden respondent uvedl, že má doktorský titul nebo vyšší. Vyšší odborné vzdělání má 27 respondentů a 19 respondentů uvedlo, že nejvyšší dosažené vzdělání je střední s maturitou. Dva respondenti uvedli, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je střední bez maturity. Žádný respondent neuvedl, že by jeho nejvyšší dosažené vzdělání bylo základní.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Základní	0	0 %
Střední bez maturity	2	1,3 %
Střední s maturitou	19	12 %
Vyšší odborné	27	17,1 %
Vysokoškolské – bakalářský titul	50	31,6 %
Vysokoškolské – magisterský titul	59	37,3 %
Vysokoškolské – doktorský titul nebo vyšší	1	0,6 %

Tabulka 8: Nejvyšší dosažené vzdělání.

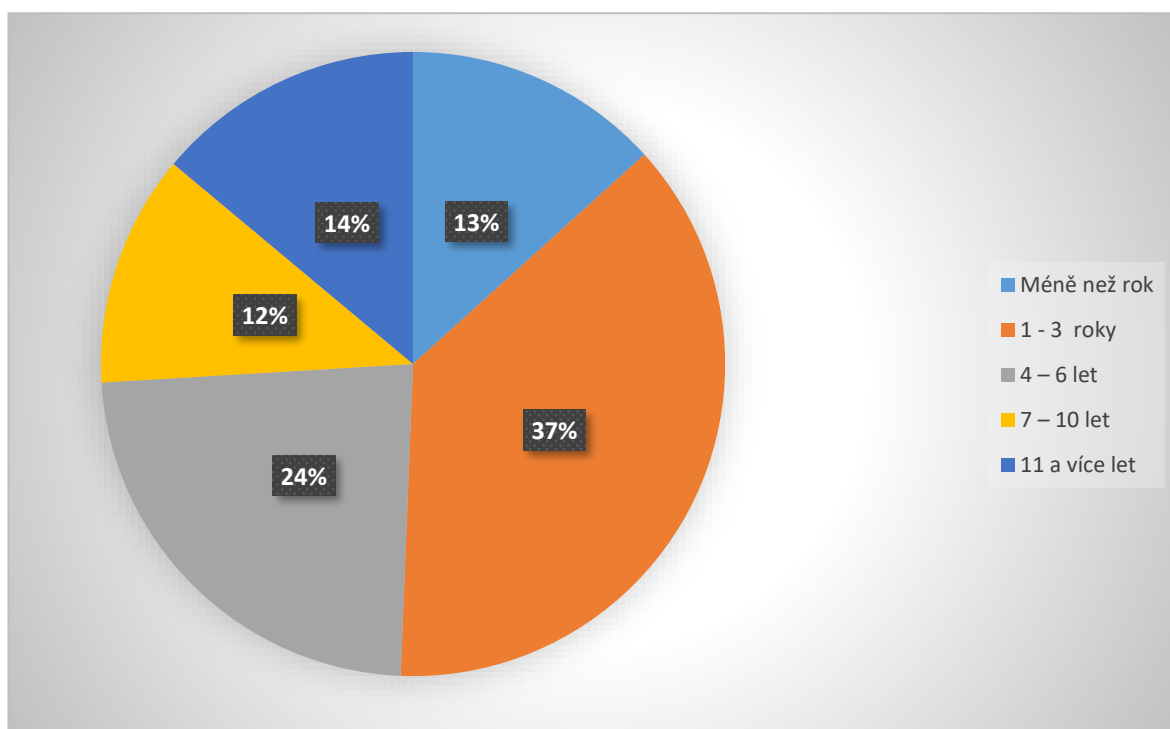
Graf 2: Nejvyšší dosažené vzdělání.

Položka č. 4 – Jak dlouho již ve službě pracujete?

Nejvíce respondentů, tedy 59 uvedlo, že ve službě pracuje jeden až tři roky. Čtyři až šest let pracuje ve službě 37 respondentů. Jedenáct let a více pracuje ve službě 22 respondentů. Méně, než rok pracuje ve službě 21 respondentů a 19 respondentů uvedlo, že pracují ve službě sedm až deset let.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Méně než rok	21	13,3 %
1–3 roky	59	37,3 %
4–6 let	37	23,4 %
7–10 let	19	12 %
11 a více let	22	13,9 %

Tabulka 9: Jak dlouho již ve službě pracujete?

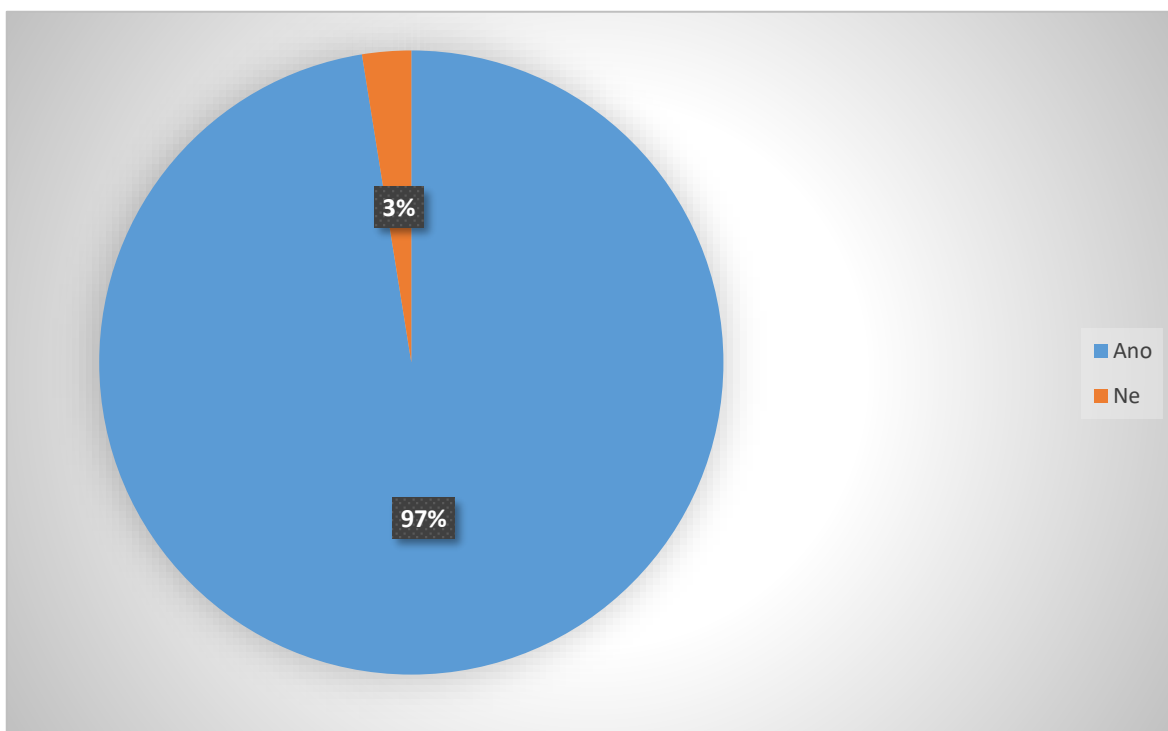
Graf 3: Jak dlouho již ve službě pracujete?

Položka č. 5 – Pracujete při své práci přímo s uživateli?

Většina (154) respondentů uvedlo, že při své práci pracují přímo s uživateli. Pouze 4 respondenti uvedli, že přímo s uživateli nepracují.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	154	97,5 %
Ne	4	2,5 %

Tabulka 10: Přímá práce s uživateli.

Graf 4: Přímá práce s uživateli.

Položka č. 6 – Věnujete se při své práci v rodině mapování a zlepšování finanční gramotnosti?

Na tuto otázku odpovědělo 147 respondentů kladně. Pouze 11 respondentů uvedlo, že se při své práci v rodině nevěnují mapování a zlepšování finanční gramotnosti.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	147	93 %
Ne	11	7 %

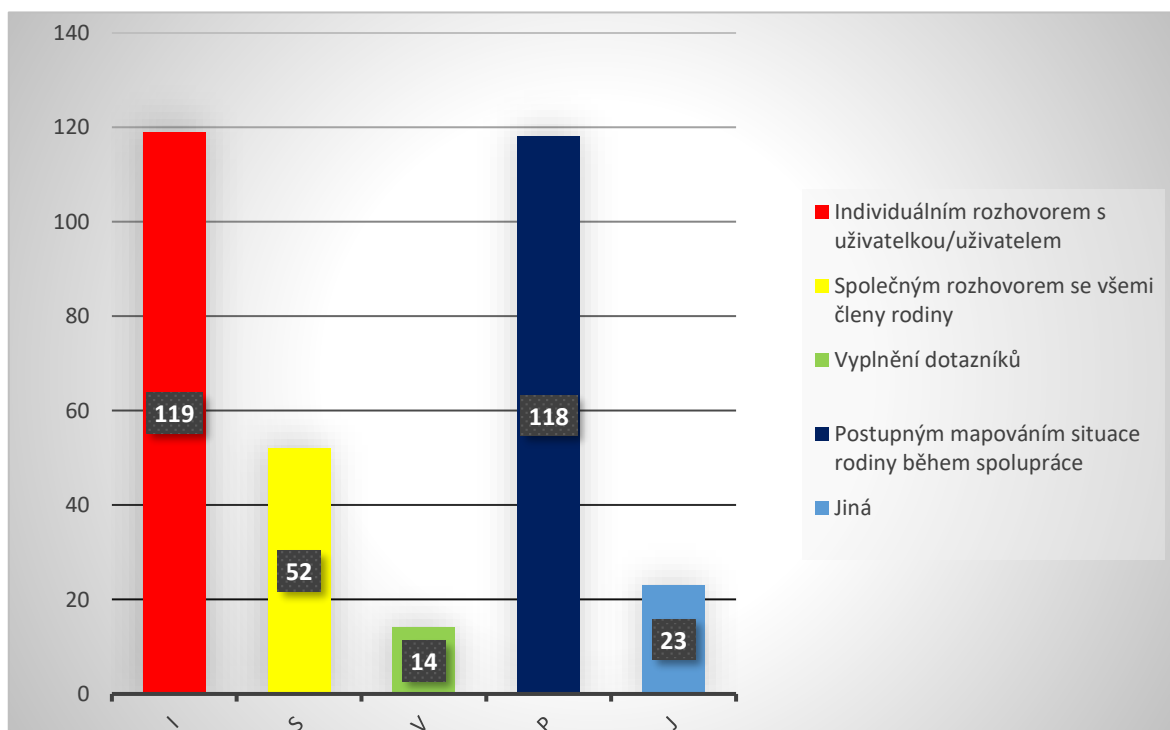
Tabulka 11: Zlepšování finanční gramotnosti.

Položka č. 7 – Jakým způsobem mapujete finanční situaci v rodině?

Nejvíce respondentů - 119 odpovědělo, že finanční situaci mapují pomocí individuálního rozhovoru. Téměř stejné množství 118 respondentů uvedlo, že finanční situaci v rodině mapují postupně během spolupráce. Společný rozhovor se všemi členy rodiny používá při své práci 52 respondentů. Pouze 14 respondentů uvedlo, že mapují finanční situaci v rodině pomocí dotazníků. Odpovědi v možnosti jiné byly rozděleny do šesti kategorií. Dvanáct respondentů uvedlo odpověď, která byla zařazena do kategorie *rozpočet, tabulka příjmů a výdajů*. Pět respondentů uvedlo, že finanční situaci v rodině *nemapují* odpovědi 3 respondentů byly zařazeny do kategorie poskytnutí *fakultativní služby*. Po jednom respondentovi uvedli, že finanční gramotnost mapují *zjištěním dluhů, kontaktem s věřiteli a kontaktem s Úřadem práce*.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Individuálním rozhovorem s uživatelkou/uživatelem	119	75,3 %
Společným rozhovorem se všemi členy rodiny	52	32,9 %
Vyplnění dotazníků	14	8,9 %
Postupným mapováním situace rodiny během spolupráce	118	74,7 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Rozpočet, tabulka příjmů a výdajů – 12 • Nemapují – 5 • Poskytnutí fakultativních služeb – 3 • Zjištění dluhů – 1 • Kontakt s věřiteli – 1 • Kontakt s úřadem práce – 1 	23	14,6 %

Tabulka 12: Způsob mapování finanční gramotnosti.

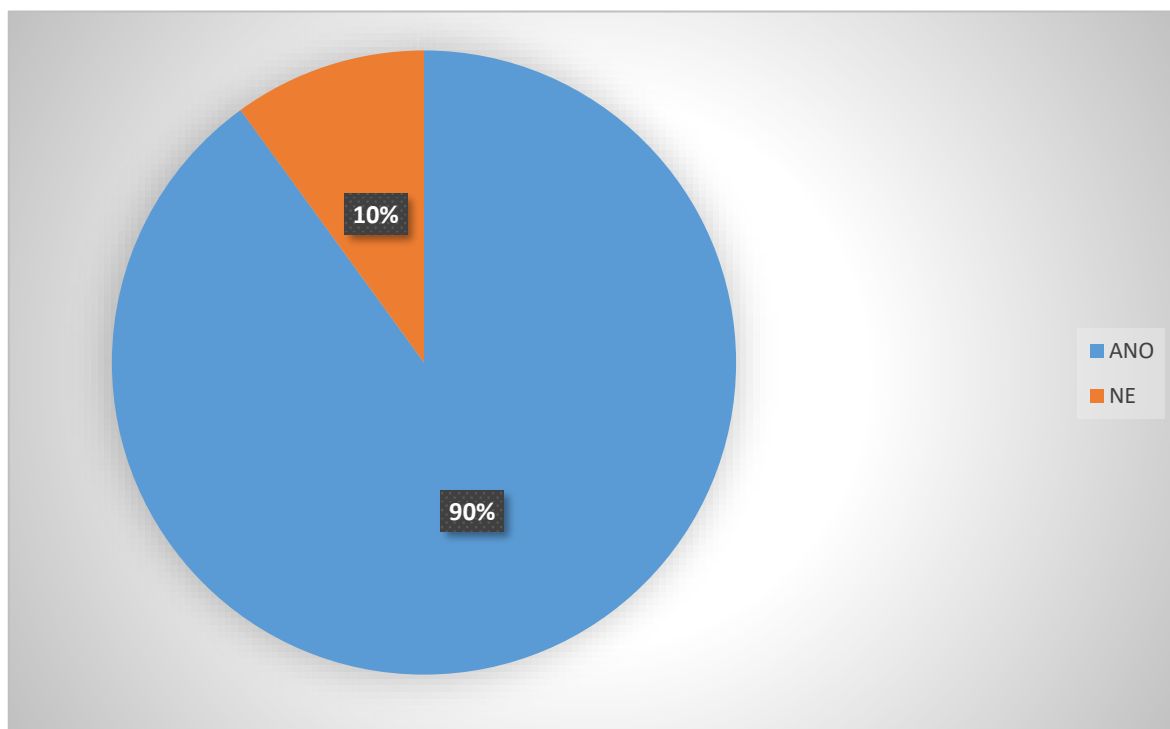
Graf 5: Způsob mapování finanční gramotnosti.

Položka č. 8 – Věnujete se při své práci s rodinou také dluhové problematice?

Na otázku, zda se pracovníci při své práci s rodinou věnují dluhové problematice odpovědělo 144 respondentů ano a 16 respondentů odpovědělo, že dluhové problematice se nevěnují.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	144	91,1 %
Ne	16	10,1 %

Tabulka 13: Dluhová problematika.

Graf 6: Dluhová problematika.

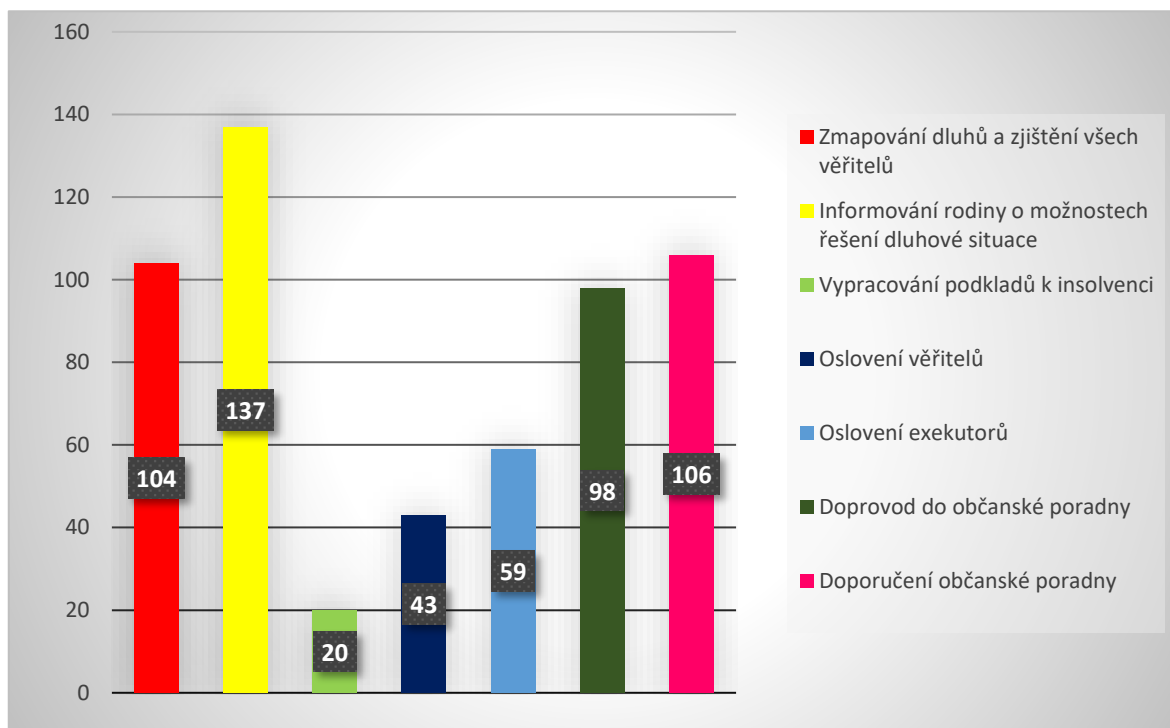
Položka č. 9 – Které činnosti v rámci dluhové problematiky s klientem řešíte?

Na otázku, které činnosti v rámci dluhové problematiky s klienty řešíte, zvolilo 137 respondentů odpověď, že informují rodiny o možnostech řešení dluhové situace. Využít služby občanské poradny svým klientům doporučuje 106 respondentů, 98 z nich je do občanské poradny také doprovází. Pomoc se zmapováním dluhů a zjištěním věřitelů nabízí klientům 104 respondentů. Exekutory pomáhá oslovovat 59 respondentů a podporu při oslovování

věřitelů poskytuje rodinám 43 respondentů. Dále pak 20 respondentů nabízí pomoc i s vypracováním podkladů k insolvenční. Odpovědi v části *jiné* byly rozděleny do kategorií. Odpověď zařazenou do kategorie *splátkový kalendář* uvedlo 6 respondentů. Po 4 respondentech měly odpovědi zařazené do kategorií *rozpočet, zajištění podkladů k insolvenční a navázání na jinou službu. Prevence, doprovod do jiné služby a projekt právní pomoci* byly kategorie, do kterých bylo zařazeno po dvou odpovědích respondentů. V 5 případech byly odpovědi zařazené do kategorie *nic nebo neřeší*.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Zmapování dluhů a zjištění všech věřitelů	104	65,8 %
Informování rodiny o možnostech řešení dluhové situace	137	86,7 %
Vypracování podkladů k insolvenční	20	12,7 %
Oslovení věřitelů	43	27,2 %
Oslovení exekutorů	59	37,3 %
Doprovod do občanské poradny	98	62,0 %
Doporučení občanské poradny	106	67,1 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Splátkový kalendář – 6 • Neřeší – 5 • Rozpočet – 4 • Zajištění podkladů pro insolvenční – 4 • Navázání na jinou službu – 4 • Prevence – 2 • Doprovod do jiné služby – 2 • Projekt právní pomoci – 2 	26	16,5 %

Tabulka 14: Dluhová problematika – činnosti.

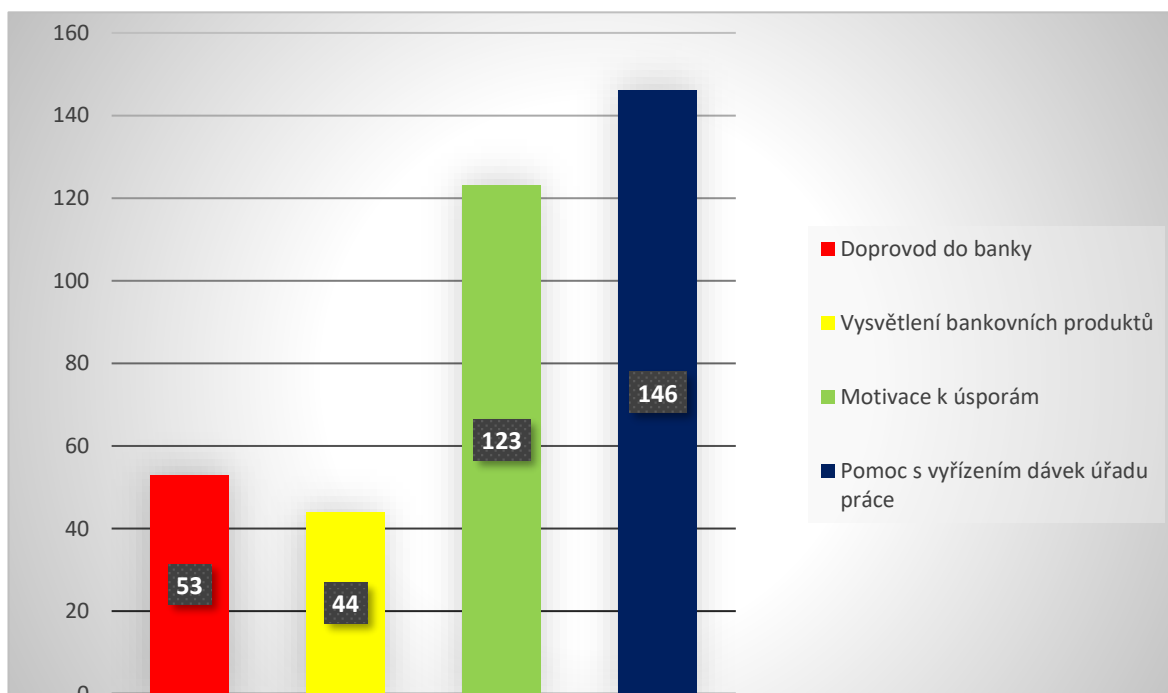
Graf 7: Dluhová problematika – činnosti.

Položka č. 10 – Se kterými činnostmi v rámci peněžní gramotnosti s rodinnou pracujete?

Na otázku, se kterými činnostmi v rámci peněžní gramotnosti s rodinnou pracujete označilo 146 respondentů odpověď *pomoc s vyřízením dávek úřadu práce*. Motivaci *k úsporám* uvedlo 123 respondentů. *Doprovod do banky* nabízí svým klientům 53 respondentů a *vysvětlení bankovních produktů* 44 respondentů. Odpovědi typu *jiné* byly rozděleny do kategorií. Do kategorie *rozpočet, tabulka příjmů a výdajů* bylo zařazeno 25 odpovědí respondentů. Kategorie *pomoc s nákupy* obsahuje 4 odpovědi respondentů. Do kategorie, ve které respondenti odpověděli, že se peněžní gramotnosti *nevěnují*, byly zařazeny 3 odpovědi respondentů. Odpovědi dvou respondentů byly zařazeny do kategorie *komunikace s věřiteli*. Následující odpovědi nemohly být zařazeny do žádné z uvedených kategorií, jelikož jsou příliš rozdílné. Jdou to: *využívání zvláštního příjemce sociálních dávek, exekuční příkazy, hledání zaměstnání, práce s dětmi, kurzy a potravinová pomoc*.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Doprovod do banky	53	33,5 %
Vysvětlení bankovních produktů	44	27,8 %
Motivace k úsporám	123	77,8 %
Pomoc s vyřízením dávek úřadu práce	146	92,4 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Rozpočet, tabulka příjmů a výdajů – 25 • Pomoc s nákupy – 4 • Ne, nevěnují se – 3 • Komunikace s věřiteli – 2 • Využívání zvláštního příjemce sociálních dávek – 1 • Exekuční příkazy – 1 • Hledání zaměstnání – 1 • Práce s dětmi – 1 • Kurzy – 1 • Potravinová pomoc – 1 	35	22,2 %

Tabulka 15: Peněžní gramotnost – činnosti.

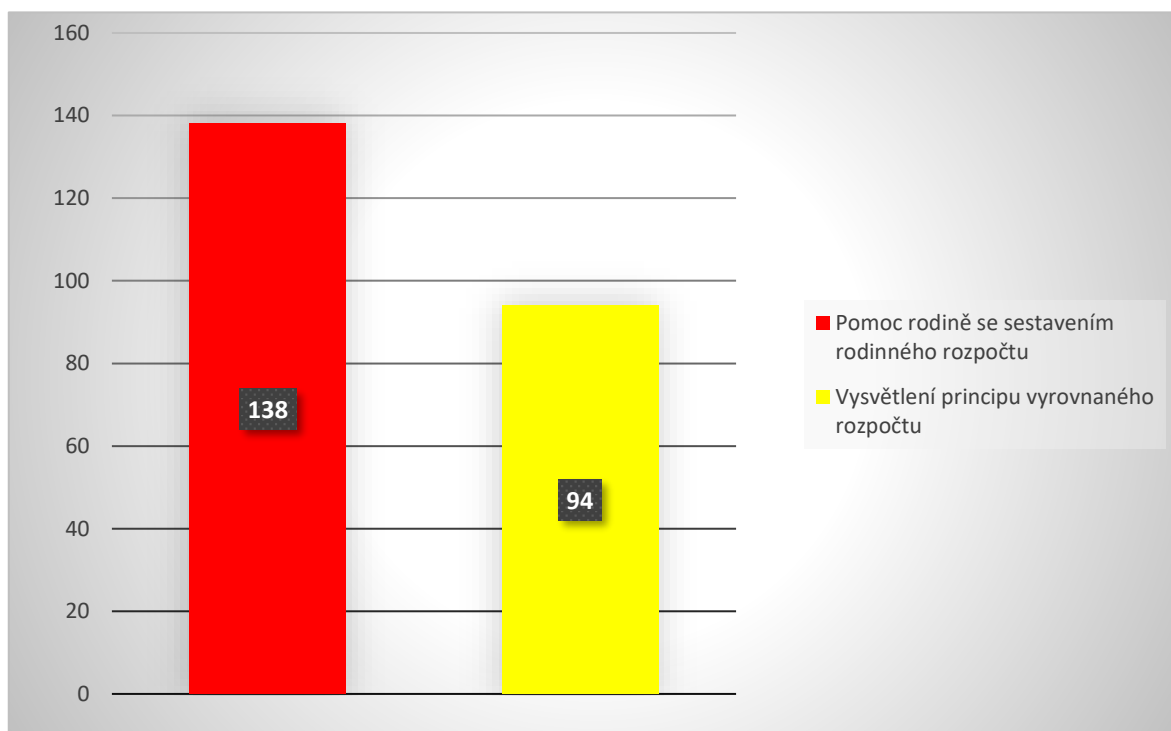
Graf 8: Peněžní gramotnost – činnost.

Položka č. 11 – Které činnosti v rámci rozpočtové gramotnosti s rodinou řešíte?

Otázka, které činnosti v rámci rozpočtové gramotnosti s rodinou řešíte, byla zodpovězena 138 respondenty jako *pomoc rodině se sestavením rodinného rozpočtu*. Vysvětlení principu finančního rozpočtu pak nabízí klientům 94 respondentů. Odpověď *jiné* označilo 21 respondentů. Tyto odpovědi byly rozděleny do kategorií. V kategorii *neřeší* bylo 7 odpovědí. Do kategorie *priority* byly zařazeny 4 odpovědi. Kategorie nazvaná *bankovní produkty* obsahuje 3 odpovědi respondentů. Dvě odpovědi respondentů byly zařazeny do kategorie *odkaz na jiné služby*. Opět se vyskytlo několik odpovědí, které nebylo možné zařadit do žádné kategorie. Jsou to následující odpovědi: *sbírání pokladních dokladů, grafické znázornění, rozpočet a obálková metoda*.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Pomoc rodině se sestavením rodinného rozpočtu	138	87,3 %
Vysvětlení principu vyrovnaného rozpočtu	94	59,5 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Neřeší – 7 • Priority – 4 • Bankovní produkty – 3 • Odkaz na jiné služby – 2 • Sbírání pokladních dokladů – 1 • Grafické znázornění – 1 • Rozpočet – 1 • Obálková metoda – 1 	21	13,3 %

Tabulka 16: Rozpočtová gramotnost.

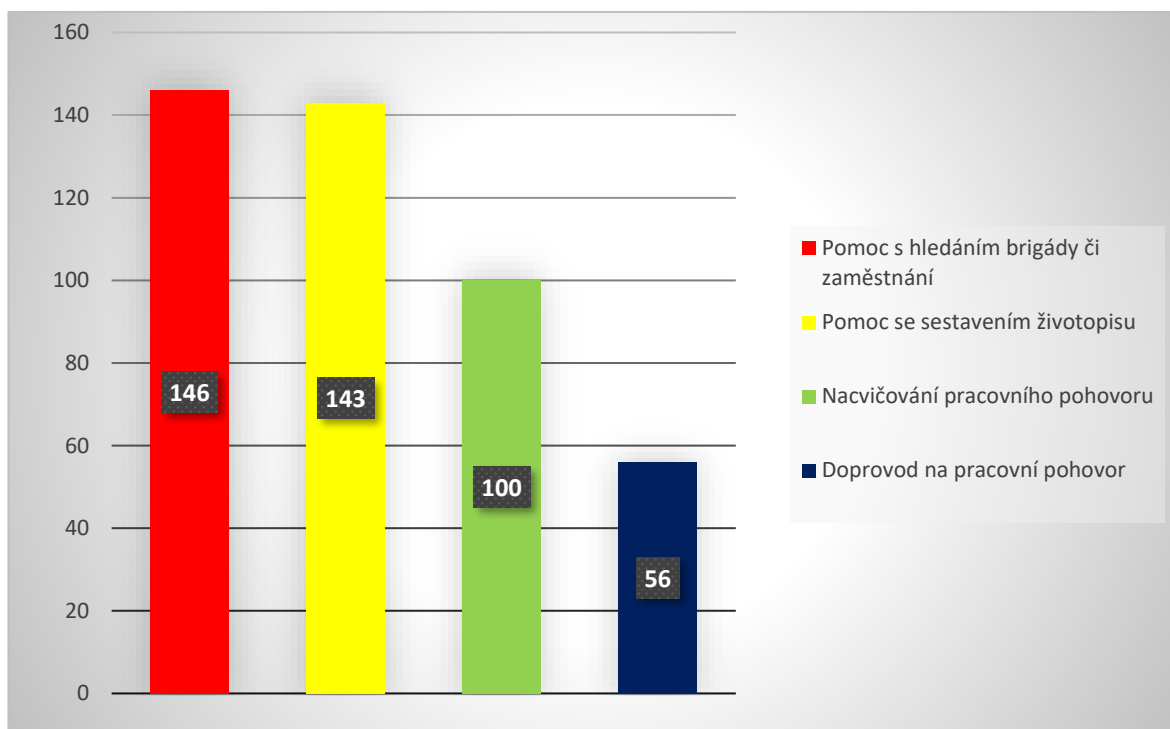
Graf 9: Rozpočtová gramotnost.

Položka č. 12 – Pomoc rodinám při zvyšování příjmů – hledání práce, brigády

Pomoc s hledáním brigády či zaměstnání poskytuje svým klientům 152 respondentů. Životopis pomáhá sestavovat 143 respondentů. Možnost nacvičit si pracovní pohovor nabízí stovka respondentů a doprovod na pracovní pohovor 56 z nich. Jeden z respondentů naopak uvedl, že považuje za nevhodné doprovázet klienty na pohovory. Odpovědi typu *jiné* byly rozděleny do kategorií. Nejvíce respondentů – 11 – uvedlo odpověď, která byla zařazena do kategorie *orientace s pracovními právními vztahy*. Hledání práce nebo brigády neřeší se svými klienty 5 respondentů. S komunikací se zaměstnavateli pomáhají 3 respondenti. *Nácvik telefonátu zaměstnavatelům* uvedli dva respondenti. Odpovědi, které nebyly zařazeny do žádné z kategorií, jsou *rekvalifikace* a *motivace ke vzdělání*. Jeden respondent také uvedl, že pomáhá klientům propočítat, zda se jim vyplatí do práce chodit.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Pomoc s hledáním brigády či zaměstnání	146	99,3 %
Pomoc se sestavením životopisu	143	90,5 %
Nacvičování pracovního pohovoru	100	63,3 %
Doprovod na pracovní pohovor	56	35,4 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Orientace v pracovně právních vztazích – 11 • Ne, neřeší – 5 • Komunikace se zaměstnavateli – 3 • Nácvičování telefonátu zaměstnavatelům – 2 • Rekvalifikace – 1 • Motivace ke vzdělání – 1 • Vyplatí se pracovat? – 1 	14	8,9 %

Tabulka 17: Zvyšování příjmů – hledání práce, brigády.

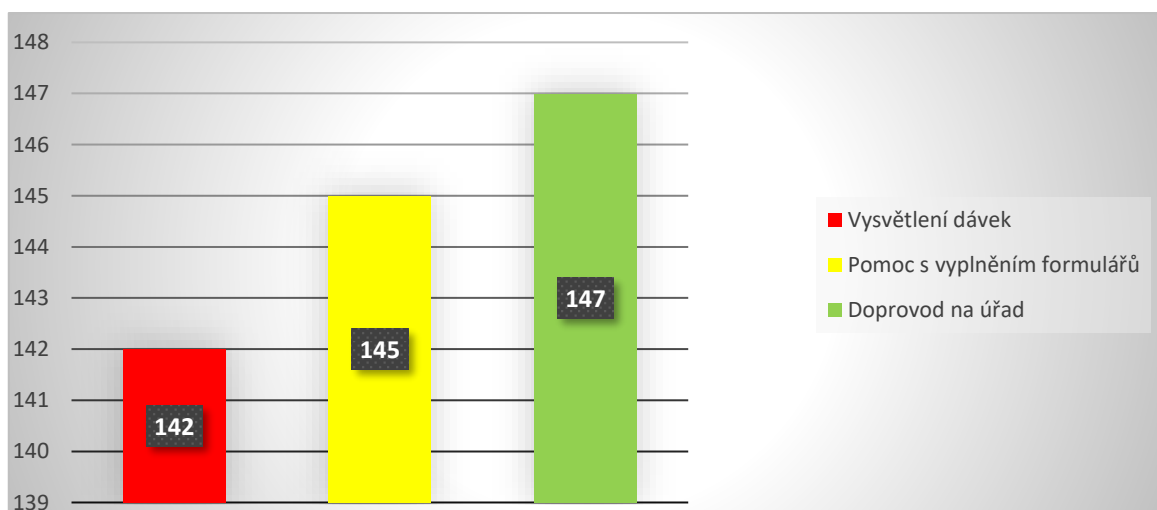
Graf 10: Zvyšování příjmů – hledání práce – brigády.

Položka č. 13 – Pomoc rodinám se zvyšováním příjmů – žádost o dávky úřadu práce.

U této otázky označilo 150 respondentů možnost *pomoc s vyplněním formulářů*. *Doprovod na úřady* zvolilo 147 respondentů a *pomoc s vysvětlením dávek* označilo 143 respondentů. Odpověď *jiné* označilo 9 respondentů. Jejich odpovědi byly opět rozděleny do několika kategorií. Do kategorie *pomoc s odvoláním proti rozhodnutí úřadu práce* byly zařazeny odpovědi 4 respondentů. Kategorie *pomoc při jednání na úřadě práce* obsahuje 3 odpovědi respondentů. Jeden respondent napsal, že klienty odkazují na potřebné sociální poradenství v rámci organizace. Zatímco jiný respondent ve své odpovědi uvedl, že pomoc tohoto typu rodinám neposkytuje.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Vysvětlení dávek	142	96,6 %
Pomoc s vyplněním formulářů	145	98,6 %
Doprovod na úřad	143	97,3 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Pomoc s odvoláním proti rozhodnutí ÚP – 4 • Pomoc při jednání na úřadě – 3 • Sociální poradenství v rámci organizace – 1 • Ne, neposkytuje – 1 	9	5,7 %

Tabulka 18: Zvyšování příjmů – žádost o dávky ÚP.

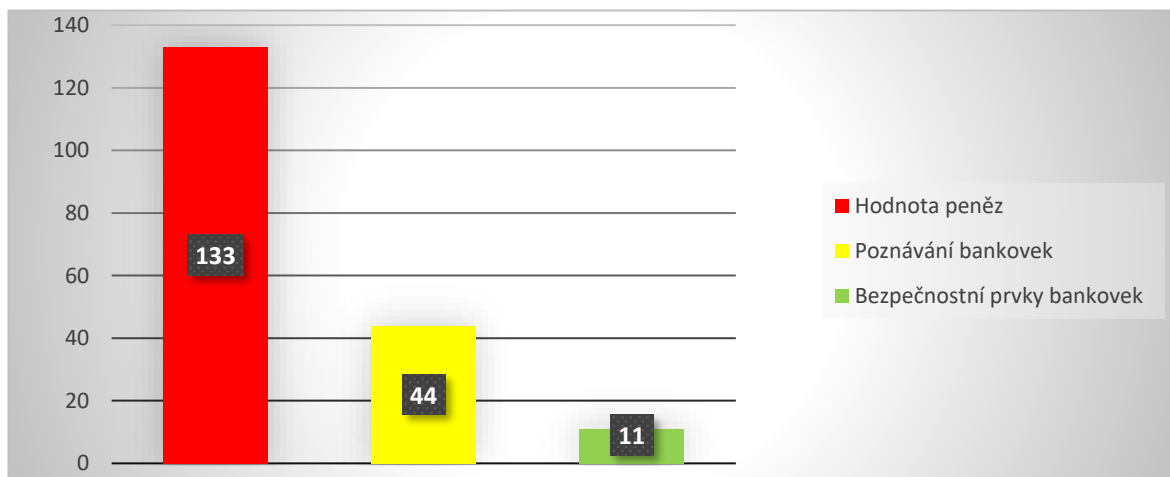
Graf 11: Zvyšování příjmů – žádost o dávky ÚP.

Položka č. 14 – Pomoc rodinám s peněžní gramotností dětí.

Odpověď *hodnota peněz* označilo 133 respondentů. *Poznávání bankovek* zvolilo 44 respondentů. *Bezpečnostní prvky bankovek* označilo 11 respondentů. Odpovědi v kategorii *jiné* byly rozděleny do kategorií. Z 11 odpovědí vyplynulo, že tito respondenti s peněžní gramotností dětí rodinám nepomáhají. Kategorie *práce s rodiči* obsahuje 3 odpovědi respondentů. Pomocí her pracují s peněžní gramotností dětí 2 respondenti. V rámci přípravy do školy řeší peněžní gramotnost dětí dva respondenti. Pomocí kapesného pracují s peněžní gramotností dětí další 2 respondenti. Jeden respondent uvedl, že s peněžní gramotností dětí pracují pomocí motivace ke vzdělání, a jiný, že zvyšování peněžní gramotnosti dětí se věnují v rámci programu klubu dětí, který provozují.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Hodnota peněz	133	84,2 %
Poznávání bankovek	44	27,8 %
Bezpečnostní prvky bankovek	11	7,0 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Ne, neposkytuje – 11 • Práce s rodiči – 3 • Pomocí her – 2 • Příprava do školy – 2 • Kapesné – 2 • Motivace ke vzdělání – 1 • Klub dětí – 1 	22	13,9 %

Tabulka 19: Peněžní gramotnost dětí.

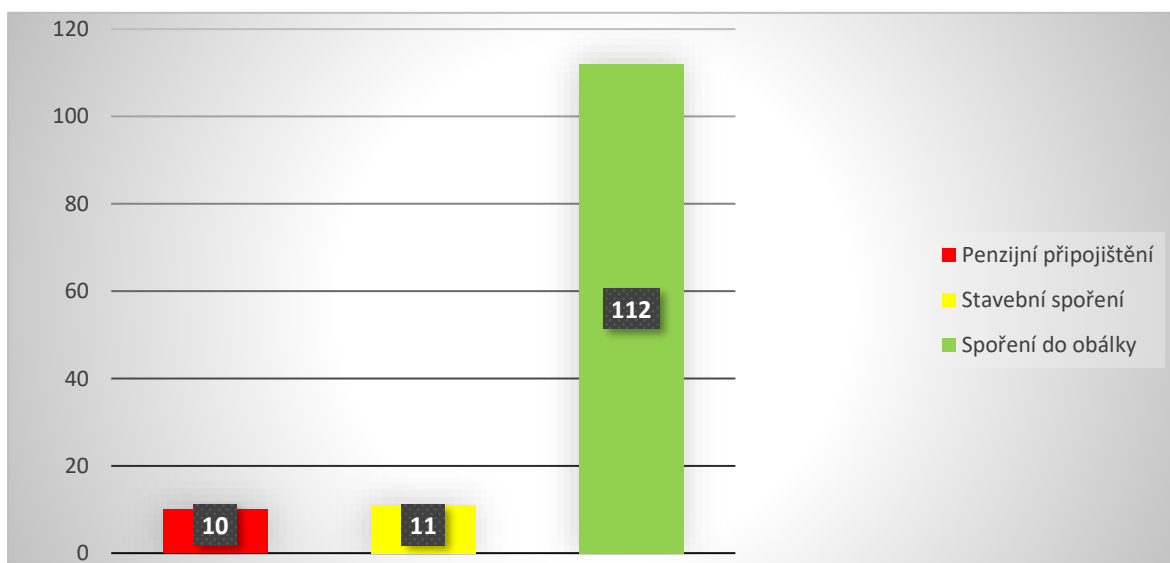
Graf 12: Peněžní gramotnost dětí.

Položka č. 15 – Pomoc rodinám v oblasti spoření

Nejvíce respondentů, tedy 112, označilo odpověď *spoření do obálky*. *Stavební spoření* označilo 11 respondentů. *Penzijní připojištění* označilo 10 respondentů. Odpovědi typu *jiné* byly opět rozděleny do kategorií. Nejvíce respondentů, tedy 36, bylo zařazeno do kategorie *neřeší*. Do kategorie *individuální vysvětlení spoření* bylo zařazeno 5 odpovědí respondentů. Zbylé odpovědi nebylo možné zařadit do žádné z kategorií. Jsou to odpovědi *předplacení služeb, deponace peněz a spoření pro děti*.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Penzijní připojištění	10	6,3 %
Stavební spoření	11	7,0 %
Spoření do obálky	112	70,9 %
Jiná <ul style="list-style-type: none"> • Ne, neposkytuje – 36 • Individuální vysvětlení spoření – 5 • Předplacení služeb – 1 • Deponace peněz – 1 • Spoření pro děti – 1 	44	27,8 %

Tabulka 20: Spoření.

Graf 13: Spoření.

Položka č. 16 – Další oblasti

Poslední otázka dotazníku byla jako jediná otevřená. Respondenti zde měli uvést oblasti, ve kterých s rodinami v oblasti finanční gramotnosti také pracují, ale ještě je neuvedli. Celkem 87 respondentů uvedlo, že již nejsou oblasti v problematice finanční gramotnosti rodin, které by se věnovali, ale v dotazníku ještě neuvedli. Další kategorií byly *uvážené nákupy, nákupní seznamy a doprovody na nákup*, do které bylo zařazeno 11 odpovědí respondentů. Do kategorie s názvem *přednášky, kurzy a besedy* bylo zařazeno 6 odpovědí respondentů. V kategorii *rozpočet rodiny* bylo 6 odpovědí respondentů. Kategorie *právní poradenství a vzdělávání* obsahuje 5 odpovědí respondentů. Do kategorie *plánování vaření, levné a zdravé vaření* bylo zařazeno odpovědi 5 respondentů. Kategorie *finanční a dluhová poradna* obsahuje 4 odpovědi respondentů a stejně tak obsahuje 4 odpovědi respondentů i kategorie *motivace k práci a vzdělávání*. Po 3 odpovědích získaly kategorie *úspory, vyřízení a vysvětlení dávek, aktivity pro děti, bankovní produkty a potravinová, materiální a finanční pomoc*. Dvě kategorie obsahují po dvou odpovědích respondentů, a to *vymáhání výživného a priority při placení*. Další kategorie již obsahují jen jednu odpověď respondentů. Jsou to: *splátkový kalendář, rozdíl nájmu a podnájmu, konkrétní příklady možností šetření, hledání bydlení, prevence zadlužení a sepsání návrhů insolvence*.

Kategorie odpovědí	Responzí	Podíl
Ne, nic	76	51,7 %
Uvážené nákupy, nákupní seznamy, doprovody na nákup	11	6,96 %
Rozpočet rodiny	6	3,80 %
Přednášky, kurzy a besedy	6	3,80 %
Právní poradenství a vzdělávání	5	3,16 %
Plánování vaření, levné a zdravé vaření	5	3,16 %
Motivace k práci a vzdělání	4	2,53 %
Finanční a dluhová poradna	4	2,53 %
Vyřízení a vysvětlení dávek	3	1,90 %

Úspory	3	1,90 %
Potravinová, materiální a finanční pomoc	3	1,90 %
Bankovní produkty	3	1,90 %
Aktivity pro děti	3	1,90 %
Vymáhání výživného	2	1,27 %
Priority při placení	2	1,27 %
Splátkové kalendáře	1	0,63 %
Rozdíl nájmu a podnájmu	1	0,63 %
Konkrétní příklady	1	0,63 %
Insolvence – sepsání návrhů	1	0,63 %
Hledání bydlení	1	0,63 %
Prevence zadlužení	1	0,63 %

Tabulka 21: Další oblasti.

6 INTERPRETACE DAT

Praktická část bakalářské práce se věnuje interpretaci dat a odpovídá na výzkumné otázky, které jsme si položili na začátku výzkumu. Data byla získána pomocí dotazníkového šetření a výsledky z něj získané byly interpretovány tříděním prvního stupně.

Cílem práce bylo zjistit postupy a metody, které jsou využívány pracovníky sociálně aktivizačních služeb pro zlepšování finanční gramotnosti rodin.

Mapování finanční situace probíhá dle respondentů jak společným rozhovorem s uživateli, tak postupným mapováním situace rodin během spolupráce.

Jaké metody a postupy práce využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při práci s dluhovou problematikou rodin?

Této výzkumné otázce se věnuje položka dotazníku číslo 8 a 9. Z výzkumu tady vyplývá, že pracovníci sociálně aktivizačních služeb uživatele nejčastěji informují o možnostech řešení jejich dluhové situace (86,7 % respondentů). Občanské poradny doporučuje 67,1 % respondentů a s mapováním dluhů a zjišťováním všech věřitelů pomáhá klientům 65,8 % respondentů.

Lze tedy říci, že s dalšími službami spolupracuje při řešení dluhové problematiky uživatelů 67,1 % respondentů.

Jaké metody a postupy práce využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při zlepšování peněžní gramotnosti rodin?

Této výzkumné otázce se věnovaly položky v dotazníku s čísly 10, 14 a 15. Nejčastěji pracovníci pomáhají klientům s vyřízením dávek úřadu práce (92,4 % respondentů) a při práci v rodině řeší s rodiči a dětmi hodnotu peněz (84,2 % respondentů). Dále také motivují klienty k úsporám (77,8 % respondentů), a to nejčastěji spořením do obálky (70,9 % respondentů). Doprovod do banky nabízí svým klientům 33,5 % respondentů. Bankovní produkty vysvětluje 27,8 % respondentů a v rámci práce s rodinou také 27,8 % respondentů pomáhá s poznáváním bankovek. Poznávání bezpečnostních prvků bankovek se však věnuje už pouze 7 % respondentů. Stejně množství respondentů, tedy 7 %, uvedlo, že pomáhají rodinám v oblasti stavebního spoření. Pouze 6,3 % respondentů potvrdilo, že pomáhají rodinám také s penzijním připojištěním.

Jaké metody a postupy práce využívají pracovníci sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi při zlepšování rozpočtové gramotnosti rodin?

Této výzkumné otázce se věnovaly položky v dotazníku s čísly 11, 12 a 13. Ze shromážděných dat vyplývá, že pracovníci nejčastěji pomáhají klientům s hledáním brigády či zaměstnání (96,2 % respondentů). Téměř všichni oslovení nabízí klientům pomoc s vyplněním různých formulářů (94,9 % respondentů) a doprovází klienty na úřady (93 % respondentů). Většina respondentů také svým klientům pomáhá sestavovat životopisy a vysvětlovat dávky Úřadu práce (90,5 %). Se sestavením rodinného rozpočtu pomáhá rodinám 87,3 % respondentů. Pracovní pohovor pomáhá nacvičovat uživatelům 63,3 % respondentů a princip vyrovnaného rozpočtu vysvětluje uživatelům 59,5 % respondentů. Doprovod na pracovní pohovor nabízí svým klientům už jen 35,4 % respondentů. Jeden respondent dokonce uvedl, že se domnívá, že není vhodné, aby pracovníci klienty na pohovory doprovázeli.

V poslední položce dotazníku mohli respondenti uvádět jiné oblasti, ve kterých ještě s klienty pracují. Nejčastěji uváděli pomoc s nákupy, nákupními seznamy a doprovody na nákupy. Respondenti také uvedli, že s rodinou sestavují rozpočet, pořádají přednášky, kurzy a besedy.

Provedený výzkum je svým zaměřením velmi unikátní, takže jeho závěry bohužel nebylo možné porovnat s žádným jiným výzkumem. Několik výzkumů proběhlo na téma finanční gramotnosti různých cílových skupin. Rovněž byly provedeny výzkumy zkoumající finanční gramotnost žáků základních i středních škol anebo také uživatelů denních stacionářů. Nebyl ale zjištěn výzkum, který by se zabýval postupy či metodami práce s finanční gramotností v sociálních službách.

Dle zjištění také nebyla doposud vydána ani jednotná oficiální metodika, která by upravovala postupy práce sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi.

Zajímavým zdrojem možností práce s finanční gramotností je Národní strategie finančního vzdělávání. Ta byla vydaná poprvé v roce 2010. V lednu 2020 byl tato strategie aktualizována. Na rozdíl od první verze této strategie, která se zaměřovala pouze na práci s žáky a studenty, byla druhá verze rozšířena o vzdělávání vybraných skupin dospělé populace. Hlavně se zaměřuje na nezaměstnané registrované na ÚP, příjemce pomoci v hmotné nouzi a na seniory. „*Sociální pracovníci v rámci sociálního poradenství předávají klientům potřebné informace v oblasti finanční gramotnosti, čímž přispívají k finančnímu vzdělávání.*“ (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2020, s. 10)

6.1 Doporučení pro praxi

Data z tohoto výzkumu mohou být využita jako jeden ze zdrojů při tvorbě metodiky či doporučeného postupu pro práci při zlepšování finanční gramotnosti rodin, a to nejen pro sociálně aktivizační služby. Vzhledem k tomu, že podobný výzkum v České republice doposud nevznikl, mohou být získaná data přínosem pro další teoretickou i praktickou činnost v této oblasti. Závěry práce by mohly například sloužit jako zdroj inspirace při práci s finanční gramotností, a to nejen rodin, ale také dalších skupin. V poslední době nastává v sociálních službách trend tzv. regionálních karet. Regionální karty definují potřeby uživatelů, které jednotlivé služby pomáhají naplňovat. Hospodaření s finančními prostředky je součástí většiny regionálních karet. Oblasti finanční gramotnosti se tedy budou intenzivněji věnovat nejen služby sociální prevence, ale také služby sociální péče.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se věnovala metodám práce s finanční gramotností rodin v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi. Práce byla rozdělena do dvou velkých celků – teoretické a praktické části. V teoretické části byly představeny základní pojmy. První kapitola představila pojmy věnující se finanční gramotnosti. Kromě rozdělení samotné finanční gramotnosti byla popsána dluhová problematika a také nepojistné sociální dávky. Druhá kapitola se soustředila na sociální služby pro rodiny s dětmi. Byla zde představena sociální práce, ale také pracovníci sociálních služeb a v neposlední řadě vzdělávání těchto pracovníků. Poslední kapitola první části práce se věnovala metodám práce s rodinou. Uvedeny byly pojmy rodina, její funkce a kompetence.

Praktická část práce se zaměřila na samotný výzkum. Pro potřeby výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda sběru dat, a to formou dotazníkového šetření. Výzkum probíhal online a veškerá data byla sesbírána pomocí platformy *Survio*. Dotazníky byly zaslány všem registrovaným sociálně aktivizačním službám v České republice. Z analýzy sesbíraných dat vyplynulo, že většina pracovníků sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi pracuje s finanční gramotností rodin. Ke zvyšování finanční gramotnosti přitom využívají různé metody i postupy práce.

Tato bakalářská práce by mohla být dále využita jako jeden ze zdrojů při tvorbě metodiky práce s finanční gramotností v sociálních službách.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0031-4.
- [2] GARDINER, Tereza, Oldřich MATOUŠEK a Kateřina HŮLOVÁ. Vedení domácnosti. In: MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.
- [3] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.
- [4] HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ a kol.. Finanční gramotnost ve výuce. Metodická příručka. Praha: NÚV, divize VÚP, 2011. ISBN: 978-80-86856-76-6.
- [5] HŮLOVÁ, Kateřina. Předlužení. In: MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
- [6] KALVACH, Zdeněk. Křehký pacient a primární péče. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4026-3.
- [7] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- [8] LEVICKÁ, J. Metódy sociálnej práce. Trnava: ProSocio 2002. 128 s. ISBN 80-89074-38-3.
- [9] MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním. Praha: Grada, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5.
- [10] MALÍK HOLASOVÁ, Věra. Kvalita v sociální práci a sociálních službách. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4315-8.
- [11] MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
- [12] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.
- [13] MÜHLPACHR, Pavel. Sociální práce. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 8021033231.

- [14] NAVRÁTILOVÁ, Jitka. Ohrožená rodina. In: MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
- [15] NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, ed. Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011. ISBN 978-80-9043-96-1-0.
- [16] NOVESKÝ, Ivan, BALABÁN, Zdeněk, ed. Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. Praha: COFET, c2009. ISBN 978-80-254-4207-4.
- [17] OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN: 978-80-244-4519-9.
- [18] SCHELLEOVÁ, Ilona. Exekuční řízení. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-46-5.
- [19] ŠABATOVÁ, Anna, Marek BLECHA, Jitka ČERNÁ, et al. Dávky pomoci v hmotné nouzi. Praha: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR, [2017]. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-87949-58-0).
- [20] ŠKVÁRA, Miroslav. Finanční gramotnost. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-9048-233-3.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- [1] Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2020, Institut vzdělávání APSS ČR [online]. [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <http://www.institutvzdelavani.cz/>
- [2] InsolCentrum, 2019. Všechny insolvence v ČR [online]. 1. ledna 2019 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z : <https://www.insolcentrum.cz/pocty-pripadu-statistiky/>
- [3] NEDĚLNÍKOVÁ, Dana, 2008. Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce. [online]. ©2008 [cit. 2020-05-14]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: https://projekty.osu.cz/metakor/dok/met_prirucka_tsp.pdf
- [4] Ministerstvo financí, 2010. Národní strategie finančního vzdělávání [online]. 5. října 2013 [cit. 2020-03-05]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/31443_1_1/
- [5] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016, Metodika prevence ztráty bydlení [online]. 9. května 2016 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/metodika-prevence-ztraty-bydleni>
- [6] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Mimořádná okamžitá pomoc [online]. 27. září 2019 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/mimoradna-okamzita-pomoc>
- [7] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Příspěvek na bydlení [online]. 27. září 2019 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>
- [8] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. Rodičovský příspěvek [online]. 27. září 2019 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/rodicovsky-prispevek>
- [9] Ministerstvo financí, 2020. Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 [online]. 13. ledna 2020 [cit. 2020-05-05]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty?fbclid=IwAR0C5ZmSa5WRxZDRyJmBcjOe-BOnwQIYY5w7mlF4HRzCzt1Q6gOvnPqBxsQE#strategie-2.0>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ÚP Úřad práce České republiky.

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Životní minimum.....	16
Tabulka 2: Dávky státní sociální podpory	16
Tabulka 3: Dávky hmotné nouze	17
Tabulka 4: Kategorizace metod sociální práce	28
Tabulka 5: Data o výzkumu.....	34
Tabulka 6: Pohlaví respondentů.	34
Tabulka 7: Pracovní pozice.....	35
Tabulka 8: Nejvyšší dosažené vzdělání.	36
Tabulka 9: Jak dlouho již ve službě pracujete?	37
Tabulka 10: Přímá práce s uživateli.....	38
Tabulka 11: Zlepšování finanční gramotnosti.	39
Tabulka 12: Způsob mapování finanční gramotnosti.	40
Tabulka 13: Dluhová problematika.	41
Tabulka 14: Dluhová problematika – činnosti.....	42
Tabulka 15: Peněžní gramotnost – činnosti.....	44
Tabulka 16: Rozpočtová gramotnost.	45
Tabulka 17: Zvyšování příjmů – hledání práce, brigády.	47
Tabulka 18: Zvyšování příjmů – žádost o dávky ÚP.....	48
Tabulka 19: Peněžní gramotnost dětí.	49
Tabulka 20: Spoření.....	50
Tabulka 21: Další oblasti.	52

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pracovní pozice.	35
Graf 2: Nejvyšší dosažené vzdělání.	36
Graf 4: Jak dlouho již ve službě pracujete?	37
Graf 5: Přímá práce s uživateli.	38
Graf 6: Způsob mapování finanční gramotnosti.	40
Graf 7: Dluhová problematika.	41
Graf 8: Dluhová problematika – činnosti.	43
Graf 9: Peněžní gramotnost – činnost.	44
Graf 10: Rozpočtová gramotnost.	46
Graf 11: Zvyšování příjmů – hledání práce – brigády.	47
Graf 12: Zvyšování příjmů – žádost o dávky ÚP.	48
Graf 13: Peněžní gramotnost dětí.	49
Graf 14: Spoření.	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Metody práce s finanční gramotností rodin v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi v ČR

Dobrý den,

Jsem studentkou bakalářského studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Sociální pedagogika. Důležitou součástí mé bakalářské práce je dotazníkový výzkum, jehož můžete být součástí. Cílem výzkumu je zmapovat postupy, které jsou využívány sociálně aktivizačními službami při zlepšování finanční gramotnosti rodin. Finanční gramotnost je myšlena orientace v problematice peněz a cen a schopnost odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace. Tímto vás prosím o vyplnění následujícího dotazníku, který se skládá z 16 otázek. Vyplnění dotazníku Vám zabere jen několik minut. Mohokrát děkuji za spolupráci.

1. Pohlaví

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Muž
- Žena

2. Pozice

Nápověda k otázce: *u dělených úvazků lze uvést více možností*

- Sociální pracovník
- Pracovník v sociálních službách
- Vedoucí služby
- Jiná...

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Základní
- Střední - bez maturity
- Střední - s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské – bakalářský titul
- Vysokoškolské – magisterský titul
- Vysokoškolské – doktorský titul nebo vyšší

4. Jak dlouho již v této službě pracujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Méně než rok
- 1 - 3 roky
- 4 - 6 let
- 7 - 10 let
- 11 a více let

5. Pracujete při své práci přímo s uživateli?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

6. Věnujete se při své práci v rodině mapování a zlepšování finanční gramotnosti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

7. Jakým způsobem mapujete finanční situaci v rodině?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Individuálním rozhovorem s uživatelkou/uživatelem
- Společným rozhovorem se všemi členy rodiny
- Vyplnění dotazníků
- Postupným mapováním situace rodiny během spolupráce
- Jiná... doplnit můžete i více možností (ty prosím oddělujte čárkou)

8. Věnujete se při práci s rodinou také dluhové problematice?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano
- Ne

9. Které činnosti v rámci dluhové problematiky s klientem řešíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Zmapování dluhů a zjištění všech věřitelů.
- Informování rodiny o možnostech řešení dluhové situace
- Vypracování podkladů k insolvenční
- Oslovení věřitelů
- Oslovení exekutorů
- Doprovod do občanské poradny
- Doporučení občanské poradny
- Jiná...(doplňit můžete i více možností)

10. Se kterými činnostmi v rámci peněžní gramotnosti s rodinou pracujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Doprovod do banky
- Vysvětlení bankovních produktů
- Motivace k úsporám
- Pomoc s vyřízením dávek úřadu práce
- Jiná...(doplňit můžete i více možností)

11. Které činnosti v rámci rozpočtové gramotnosti s rodinou řešíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Pomoc rodině se sestavením rodinného rozpočtu
- Vysvětlení principu vyrovnaného rozpočtu
- Jiná...(doplňit můžete i více možností)

12. Pomoc rodinám při zvyšování příjmů – hledání práce – brigády

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Pomoc s hledáním brigády či zaměstnání
- Pomoc se sestavením životopisu
- Nacvičování pracovního pohovoru
- Doprovod na pracovní pohovor
- Jiná...(doplňit můžete i více možností)

13. Pomoc rodinám při zvyšování příjmů – žádosti o dávky úřadu práce.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Vysvětlení dávek
- Pomoc s vyplněním formulářů
- Doprovod na úřad
- Jiná...(doplňit můžete i více možností)

14. Pomoc rodinám s peněžní gramotností dětí

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Hodnota peněz
- Poznávání bankovek
- Bezpečnostní prvky bankovek
- Jiná... (doplňit můžete i více možností)

15. Pomoc rodinám v oblasti spoření

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Penzijní připojištění
- Stavební spoření
- Spoření do obálky
- Jiná... (doplňit můžete i více možností)

16. Pokud pracujete na zlepšování finanční gramotnosti s rodinami ještě v jiných oblastech, které nebylo možné uvést do daných kategorií, prosím veďte je sem.

Ještě jednou Vám mnohokrát děkuji za odpovědi a čas, který jste vyplňováním dotazníku strávili. Přeji Vám mnoho pracovních úspěchů.